

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ
Кафедра практичної психології

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ
ЗРАД У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
Анастасії ВОВК
4 курсу денної форми навчання
спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Психологія»

Науковий керівник:
викладач кафедри практичної
психології
Андріана ЛЕГКА
Рецензент:
кандидат психологічних наук, доцент
Оксана ХРИСТУК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
« ____ » _____ 2024 р., протокол № ____
Т.в.о. завідувача кафедри практичної психології
доктор психологічних наук, доцент
_____ **Євген КАРПЕНКО**

Дослідження особливостей ставлення до подружніх зрад у сучасної молоді під час воєнного стану

Подружня зрада, як складне та емоційно насичене явище, може мати різні наслідки в умовах воєнного конфлікту. Метою цієї дипломної роботи є вивчення особливостей ставлення до подружніх зрад у сучасної молоді, що живе у період воєнного стану, з особливим акцентом на психологічні та соціокультурні аспекти, що впливають на це ставлення. В дослідженні використовувалися різні методи, включаючи аналіз літератури для теоретичного обґрунтування важливості теми, опис особливостей ставлення молоді до зрад та аналіз впливу воєнного стану на це ставлення. Для збору емпіричних даних використовувалась комбінація кількісних та якісних методів, включно з опитуваннями та анкетуванням.

Це дослідження має значення для розробки стратегій психологічної підтримки та соціальних інтервенцій, які можуть допомогти молоді адаптуватися до викликів воєнного часу та підтримувати здорові міжособистісні відносини.

Ключові слова: подружня зрада, ставлення молоді, воєнний стан, психологічні аспекти, соціокультурні впливи.

Investigation of Attitudes Towards Marital Infidelity Among Contemporary Youth During Times of War

Marital infidelity, as a complex and emotionally charged phenomenon, may have various consequences in times of armed conflict. The aim of this thesis is to examine the attitudes towards marital infidelity among contemporary youth living in periods of wartime, with a particular emphasis on the psychological and sociocultural aspects influencing these attitudes. The study employed various methods, including literature analysis to theoretically justify the importance of the topic, description of youth attitudes towards infidelity, and analysis of the impact of wartime conditions on these attitudes. A combination of quantitative and qualitative methods, including surveys and questionnaires, was utilized to gather empirical data.

This research is significant for the development of strategies for psychological support and social interventions that can help youth adapt to the challenges of wartime and maintain healthy interpersonal relationships.

Keywords: marital infidelity, youth attitudes, wartime conditions, psychological aspects, sociocultural influences.

Зміст

Вступ.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД	
1.1. Поняття подружньої зради	10
1.2. Історичний аспект ставлення до подружніх зрад.....	15
1.3. Психологічні та соціологічні аспекти ставлення до подружніх зрад.....	22
Висновки до I розділу	
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД У СУЧАСНІЙ МОЛОДІ	
2.1. Фактори, що впливають на ставлення до подружніх зрад	30
2.2. Тенденції у ставленні до подружніх зрад серед молоді.....	35
2.3. Вплив воєнного стану на ставлення до подружніх зрад.....	40
Висновки до II розділу	
РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	
3.1. Вибірка та опис методів дослідження	45
3.2. Результати дослідження та аналіз отриманих даних	49
Висновки до III розділу	
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасному світі воєнні конфлікти та напружені політичні ситуації стають все більш актуальними та впливають на різні аспекти життя суспільства. Одним із аспектів, який може бути під впливом воєнного стану, є ставлення до подружніх зрад. Подружня зрада є складною та болючою темою, яка може виникати у будь-якому суспільстві, але в умовах воєнного конфлікту її наслідки можуть бути ще більш серйозними. Молодь, яка є майбутнім лідерством суспільства є пріоритетним об'єктом досліджень, важливо дослідити їхнє ставлення до подружніх зрад у контексті воєнного стану. Це допоможе краще зрозуміти, як воєнний конфлікт може впливати на морально-етичні норми та цінності молоді, а також на їхні міжособистісні відносини.

Метою даної дипломної роботи є дослідження особливостей ставлення до подружніх зрад у сучасній молоді під час воєнного стану. Через аналіз психологічних аспектів та соціокультурних впливів ми спробуємо виявити фактори, які можуть впливати на сприйняття та реакцію молодих людей на подружню зраду у період воєнного конфлікту. Дослідження цієї теми має важливе значення для розвитку стратегій психологічної підтримки молоді під час воєнного стану та формування ефективних попереджувальних програм щодо подружніх зрад.

Сучасні воєнні умови накладають значний вплив на психологічні та соціальні аспекти життя індивідів, особливо молоді. Важливим аспектом є ставлення до подружніх зрад, яке може змінюватися під впливом кризових обставин. Ця дипломна робота спрямована на глибоке дослідження цього питання з психологічної та соціологічної точок зору.

Конкретні цілі дослідження включають:

1. Вивчити теоретичні аспекти ставлення до подружніх зрад. Це завдання передбачає аналіз літературних джерел, включаючи психологічні та соціологічні теорії, що дозволять обґрунтувати важливість та актуальність

теми, а також визначити основні концепції і підходи до розуміння подружніх зрад.

2. Описати особливості ставлення до подружніх зрад у сучасної молоді. Це завдання включає збір і аналіз сучасних даних про ставлення молоді до подружніх зрад, зокрема, вплив культурних, соціально-економічних та особистісних факторів.
3. Дослідити вплив воєнного стану на ставлення молоді до подружніх зрад. В рамках цього завдання планується провести емпіричне дослідження з метою виявлення змін у ставленні до подружніх зрад серед молоді, що переживає воєнний стан, та визначити механізми, через які ці зміни відбуваються.
4. Аналізувати отримані дані і визначити тенденції. Завдання полягає у систематизації та узагальненні результатів дослідження, формуванні обґрунтованих висновків щодо особливостей ставлення молоді до подружніх зрад в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є ставлення до подружньої зради у сучасної молоді під час воєнного стану.

Предметом дослідження є особливості ставлення до подружньої зради у сучасної молоді під час воєнного стану, включаючи психологічні, соціальні, етичні та культурні аспекти.

Гіпотезою даного дослідження є припущення, що воєнний стан впливає на зміну ставлення до подружніх зрад у сучасної молоді. Зокрема, припускається, що молодь у воєнний час має відмінності у перцепції вірності та зради порівняно з мирним часом, що може бути обумовлено підвищеною психологічною та емоційною напруженістю, змінами в цінностях та пріоритетах.

Для дослідження впливу подружньої зради на молодь у воєнний час можна використати комбінацію кількох **методів дослідження**. Ось деякі можливі методи:

- Аналіз літератури: Цей метод полягає у систематичному огляді існуючих досліджень та теоретичних робіт, що дозволяє виявити і зіставити різні наукові підходи та визначити невирішені питання в області ставлення до подружніх зрад. Аналіз літератури допомагає встановити теоретичну основу для дослідження і підходи, які були використані у попередніх студіях.
- Системний аналіз: Цей метод використовується для розуміння складних соціальних явищ, розглядаючи їх як систему взаємодіючих компонентів. В контексті дослідження ставлення до зрад, системний аналіз допоможе розглядати взаємозв'язки між особистісними, соціальними, культурними та психологічними аспектами.
- Компаративний аналіз (порівняльний аналіз): Цей метод передбачає порівняння даних, отриманих з різних джерел або в різний час, для виявлення спільних трендів та відмінностей. У контексті цієї роботи компаративний аналіз може бути застосований для порівняння ставлення до зрад у воєнний час і в мирний період.
- Також будуть використані методи опитування та анкетування для збору результатів для емпіричного дослідження. Всі методи будуть використані для аналізу та висвітлення результатів дослідження.

Теоретико-методологічною основою роботи є праці науковців, психологів, вчених, що вивчали роль емоцій, психологічне здоров'я, психоемоційну сферу студентів в період навчальної підготовки до професійної діяльності: К.Левін, А.Маслоу, К.Саарні, Ю.Бромлей, Е.Еріксон, Т.Титаренко, А.Кічук, та інші.

З метою вивчення особливостей ставлення до подружньої зради у сучасній молоді під час воєнного стану були використані наступні **методики**: методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнова, методика опитування «Ревнощі в сімейному житті» та авторська Анкета-опитування «Ставлення до подружніх зрад».

Новизна дослідження полягає у фокусуванні на специфічному соціальному контексті – воєнному стані, який суттєво впливає на психологічні стани та соціальні норми молодих людей. Це дослідження підкреслює, як екстремальні умови можуть змінити традиційне сприйняття подружніх зв'язків та зради, виявляючи нові вектори в динаміці міжособистісних відносин. Війна, як фактор високої стресовості, може модифікувати відношення до вірності та невірності, що стає критичним елементом для розуміння змін у сімейних взаєминах.

Теоретична значущість полягає у глибокому розширенні наукового розуміння впливу екстремальних умов на міжособистісні відносини та соціальні норми. Це дослідження важливе для психології, соціології, а також культурології, адже воно дозволяє виявити, як стресові ситуації, такі як війна, впливають на емоційний і моральний стан молоді. Вивчення цих взаємозв'язків допомагає модифікувати існуючі теоретичні рамки, зокрема у соціальній психології, з акцентом на зміну моральних оцінок та поведінкових реакцій в кризових ситуаціях. Отже, дослідження вносить істотний вклад у наукове розуміння динаміки відносин під час соціальних змін та розробку теоретичних підходів, які можуть застосовуватись для аналізу подібних явищ у майбутньому.

Практична значущість дослідження ставлення до подружніх зрад у молоді під час воєнного стану відіграє ключову роль у розробці психологічних підтримок і соціальних інтервенцій, спрямованих на зниження стресу і покращення сімейних взаємин. Застосування отриманих результатів може допомогти у формуванні освітніх програм, які вчать молодь керувати емоціями та взаємодіями в кризових умовах, підвищуючи відповідальність у вірності та взаєморозумінні. Також, дані з дослідження стають в нагоді соціальним працівникам для розробки індивідуалізованих підходів до підтримки клієнтів, які стикаються з викликами подружньої невірності під час воєнного стану. Отримані інсайти також корисні для політичних та громадських організацій, що

розробляють політики зменшення негативного впливу воєн на молодь, підвищуючи резиліентність суспільства до кризових ситуацій.

Надійність та вірогідність результатів дослідження.

Надійність та вірогідність результатів дослідження підкріплюються застосуванням валідних методів і методик, які чітко корелюють з поставленими цілями та задачами дослідження. Емпіричні дані були зібрані через структуровані опитування та аналіз відповідей учасників, що дозволило об'єктивно оцінити зміни у ставленні до подружньої зради. Комбінація кількісних та якісних методів забезпечила глибоке розуміння впливу воєнного стану на молодь, гарантуючи високу вірогідність та надійність висновків дослідження.

Структура роботи. Робота розміщена на 66 сторінках комп'ютерного набору, містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД

1.1. Поняття подружньої зради

Цей розділ спрямований на теоретичний аналіз подружньої зради як об'єкту дослідження. Впершу чергу потрібно чітко визначити це поняття та його різновиди.

Подружня зрада – це порушення зобов'язань вірності між партнерами, що знаходяться у шлюбному або шлюбоподібному відносині [21, с.112]. Цей термін охоплює різні види емоційної або сексуальної невірності та часто розглядається у контексті порушення довіри та зради очікувань одного партнера іншим.

У науковій літературі зрада розглядається як комплексне явище, що включає кілька аспектів:

Емоційна зрада відноситься до ситуації, коли один із партнерів розвиває глибокі емоційні зв'язки з особою, що не є його основним партнером, і це взаємодіяння призводить до емоційної віддаленості від основного партнера [24, с.223]. Цей вид зради може не включати фізичний контакт, але він порушує довіру та інтимність первинних відносин, що може завдати значної шкоди партнерським взаєминам.

На відміну від фізичної зради, емоційна зрада не обов'язково включає сексуальний контакт. Це може бути дружба, яка переросла у більш глибокий емоційний зв'язок. Людина, що зраджує емоційно, часто інвестує значну кількість часу та емоційних ресурсів у відносини з третьою особою, що призводить до зменшення уваги та емоційної доступності для свого основного партнера. Емоційна зрада часто сприймається як більш руйнівна порівняно з фізичною невірністю, оскільки вона свідчить про глибокі недоліки у відносинах, такі як відсутність емоційної інтимності або нерозуміння між партнерами. Партнер, який дізнається про емоційну зраду, може відчувати великий емоційний біль, оскільки така зрада порушує основні очікування щодо вірності та підтримки в шлюбі або шлюбоподібних відносинах [24].

Причини емоційної зради: часто емоційна зрада виникає через відсутність емоційної близькості та підтримки у первинних відносинах. Якщо один з партнерів відчуває, що його потреби в увазі та визнанні не задовольняються, він може шукати це відчуття поза основними відносинами. Спільна пристрасть або інтерес може зблизити людину з кимось, хто поділяє ці ж захоплення, в результаті чого виникає емоційний зв'язок. Неадекватне обговорення важливих питань та емоційних потреб у відносинах може призвести до емоційної ізоляції та пошуку зовнішньої підтримки.

Емоційна зрада може мати глибокий вплив на психологічне здоров'я обох партнерів, включаючи зниження самооцінки, почуття зради та втрати довіри, а також довгострокові наслідки для динаміки відносин. Розуміння цього феномена важливе для розробки ефективних стратегій відновлення довіри та емоційної близькості в постраждалих відносинах.

Фізична зрада, відома також як сексуальна невірність, є однією з найбільш чітко визначених форм невірності у партнерських відносинах. Цей вид зради включає будь-які сексуальні дії з особою, яка не є постійним партнером, і часто сприймається як серйозне порушення домовленостей і довіри в шлюбі або стабільних романтичних відносинах [23].

Особливості фізичної зради: на відміну від емоційної зради, фізична невірність включає фактичний сексуальний контакт, що робить її більш очевидною та легко виявлюваною. Фізична зрада часто призводить до серйозних емоційних конфліктів та криз у відносинах, оскільки вона виявляє явну невірність і може бути сприйнята як безпосереднє знецінення шлюбних або партнерських зобов'язань. Фізична зрада несе ризики, пов'язані з передачею статевих інфекцій, що може мати серйозні наслідки для фізичного здоров'я обох партнерів.

Причини фізичної зради: часто фізична невірність відбувається через відсутність сексуальної задоволеності в основних відносинах, що штовхає одного з партнерів до пошуку задоволення поза межами шлюбу. Хоча це може

здатися контрінтуїтивним, іноді фізична зрада є наслідком емоційних розладів і відсутності емоційної близькості між партнерами. Алкоголь, відрядження, довготривалі роздільні періоди між партнерами можуть сприяти ситуаціям, де фізична невірність стає більш ймовірною [23].

Фізична зрада часто призводить до глибоких тріщин у відносинах, втрати довіри та емоційного зв'язку. Реакція на фізичну невірність може варіюватися від глибокого болю та зради до рішення про розрив відносин або, в деяких випадках, роботи над відновленням відносин через терапію та примирення. Усвідомлення та обговорення причин і наслідків фізичної зради важливі для розуміння її впливу на індивідуальну та партнерську динаміку, а також для розробки ефективних стратегій відновлення відносин.

Віртуальна зрада – це форма невірності, що відбувається у цифровому просторі. Цей тип зради може включати текстові повідомлення, електронні листи, соціальні мережі, чати або інші форми онлайн-комунікації, де один з партнерів розвиває романтичний або сексуальний зв'язок з іншою особою. Часто цей зв'язок не досягає фізичного контакту, але емоційна чи сексуальна інтимність все одно порушує межі вірності у стосунках [24].

Особливості віртуальної зради: головна відмінність віртуальної зради від інших форм невірності полягає у відсутності фізичного контакту між зрадником та третьою особою. Це може ускладнювати сприйняття вчинку як зради, хоча емоційна та сексуальна інтимність часто призводять до схожих наслідків. Інтернет надає легкий доступ до потенційних партнерів для віртуальної зради та можливість анонімності, що може знизити сприйняття ризику або вини. Навіть без фізичного контакту, віртуальні зв'язки можуть включати обмін інтимними деталями, емоційними зізнаннями та сексуальними фантазіями, що створюють значну емоційну близькість [24].

Причини віртуальної зради: сучасні технології надають зручні засоби для комунікації, роблячи віртуальну зраду більш доступною та спокусливою для тих, хто шукає відволікання або підтвердження ззовні. Часто віртуальна зрада є

наслідком незадоволеності в основних відносинах, чи то емоційної, чи сексуальної. Інтернет дозволяє особам експериментувати з різними аспектами їхньої особистості, включаючи сексуальні [24].

Віртуальна зрада може серйозно вплинути на відносини, викликаючи емоційну відчуженість, втрату довіри та конфлікти між партнерами. Для багатьох пар сприйняття віртуальної зради як справжньої зради може стати причиною серйозних розбіжностей у поглядах на вірність та особисті межі.

Подружня зрада є складним явищем, яке вивчається в рамках різних наукових дисциплін. Основні теоретичні підходи, які пояснюють причини подружніх зрад, охоплюють психологію, соціологію, еволюційну біологію та культурологію. Кожен із цих підходів вносить унікальний вклад у розуміння причин та механізмів, що лежать в основі невірності.

Теорія сексуальної стратегії (Sexual Strategies Theory) [1]: ця теорія, розроблена психологами Девідом Бассом та Сінді Местон, припускає, що чоловіки та жінки використовують різні сексуальні стратегії, які спрямовані на максимізацію репродуктивного успіху. Чоловіки можуть мати біологічний імператив до розповсюдження своїх генів шляхом збільшення числа сексуальних партнерів, тоді як жінки можуть шукати генетично переважних партнерів для дітей, навіть якщо вони залишаються в стабільних відносинах для виховання потомства.

Теорія вивчення (Learning Theory) [3]: за цією теорією, зрада може бути навченою поведінкою. Якщо людина спостерігає, що інші отримують користь від зради без помітних наслідків, вона може вирішити, що подібні дії прийнятні або навіть вигідні.

Теорія нестачі (Deficit Theory) [1]: ця теорія стверджує, що зрада часто відбувається тому, що особа не отримує достатньо емоційної або сексуальної задоволеності від своїх поточних відносин. Зрада в такому контексті виступає як спроба виправити цей дефіцит, шукаючи задоволення за межами первинного партнерства.

Теорія соціального обміну (Social Exchange Theory) [2]: за цією теорією, люди оцінюють свої відносини на основі витрат і вигод, які вони приносять. Якщо альтернативні відносини пропонують більшу вигоду за менші витрати, існує схильність до зради. Тобто, особи можуть порівнювати свої поточні відносини з потенційними альтернативами і обирати той варіант, що здається кращим.

Психологічні теорії, такі як теорія нестачі та теорія соціального обміну, підкреслюють роль емоційного та фізичного задоволення від відносин, що може бути підірвано під час воєнних дій через збільшення стресу та змін у звичайному життєвому укладі. Це може пояснити, чому молодь може вдаватися до зради як спосіб компенсації втрати звичного емоційного зв'язку з партнером. Однак, ці теорії можуть не враховувати всі аспекти поведінки молоді в умовах воєнного стану, оскільки зосереджуються переважно на особистісних та міжособистісних чинниках, ігноруючи ширші соціокультурні впливи.

Еволюційна теорія сексуальної стратегії вносить унікальний внесок у розуміння можливих біологічних та репродуктивних мотивів зради, стверджуючи, що чоловіки та жінки використовують різні сексуальні стратегії для максимізації репродуктивного успіху. Ця теорія може бути корисною для розуміння змін у ставленні до зради під час воєнних конфліктів, коли існують змінені умови для виживання та репродукції. Проте, її обмеження полягає у надмірному узагальненні та біологічному редукціонізмі, що може не враховувати культурні та індивідуальні варіації в поведінці.

Соціально-психологічна теорія вивчення вказує на важливість соціального навчання в формуванні поведінкових моделей. В умовах воєнного стану, коли традиційні соціальні норми можуть бути тимчасово ослаблені або змінені, молоді люди можуть спостерігати та імітувати альтернативні форми поведінки, включаючи зраду, як прийнятні в нових обставинах. Тим не менш, ця теорія може не повною мірою охоплювати глибину емоційного дистресу або комплексні внутрішні мотиви, які ведуть до зради в таких умовах.

Враховуючи вашу тему дослідження, кожна з цих теорій надає корисні інструменти для аналізу, але жодна з них не може бути застосована ізольовано. Інтегративний підхід, який поєднує елементи кожної теорії, допоможе створити більш комплексне розуміння того, як воєнний стан впливає на ставлення молоді до подружніх зрад.

1.2. Історичний аспект ставлення до подружніх зрад

Історичний контекст ставлення до подружніх зрад важливий в тому сенсі, що це допомагає порівнювати це з теперішнім. Впершу чергу слід проаналізувати історичні періоди та різні соціуми, які нам розкажуть про те, як тоді, в конкретних місцях, ставилися до подружніх зрад.

Давній Єгипет був відомий своїми складними релігійними віруваннями та соціальними структурами, які істотно впливали на ставлення до шлюбу та зради. Єгипетське суспільство мало досить відкриті погляди на сексуальні відносини, однак, існували чіткі норми, які регулювали поведінку в межах шлюбу та поза ним. Шлюб у Давньому Єгипті був переважно економічним та соціальним союзом, що мав на меті стабільність та спадкоємство. Чоловіки та жінки в шлюбі мали зобов'язання бути вірними одне одному, але рівень строгості цих вимог міг варіюватися залежно від їхнього соціального стану [6].

Хоча формальних законів проти подружньої зради в Давньому Єгипті може не існувало, такі дії розглядались як серйозне порушення моральних та етичних стандартів. Зрада могла призвести до соціального ганьби та інших неформальних покарань. Суспільне осудження особливо суворо карало зраду з боку жінок, оскільки це ставило під сумнів батьківство потомства. Зрада з боку заміжньої жінки вважалася значно більшим порушенням, ніж подібні дії з боку чоловіків. Це пояснювалося важливістю визначення батьківства для спадкування та передачі майна. Жінки, які були викриті у зраді, могли зіткнутися з розлученням, втратою майна або навіть життя у найбільш серйозних випадках [6].

Ставлення до чоловічої зради було менш строгим. Чоловіки мали більше свободи у своїх сексуальних відносинах, особливо якщо вони входили до вищих верств суспільства. Існувала навіть практика мати додаткових конкубін, що було соціально прийнятним у певних кругах. Релігія в Давньому Єгипті також впливала на ставлення до зради. Моральні та етичні вказівки часто базувалися на релігійних текстах, які просували ідеали вірності та відданості. Однак, релігійні лідери самі могли дотримуватися цих норм у різній мірі [6].

Давня Греція представляє собою фасцинуювальний приклад різноманітних підходів до шлюбу, сексуальності та зради, що варіюються залежно від міста-держави та часового періоду. Афіни та Спарта, дві з найвідоміших полісів, ілюструють контрастні погляди на ці питання. В афінському суспільстві шлюб розглядався як важливий інститут, спрямований на народження легітимних спадкоємців і забезпечення соціальної стабільності. Афіняни підтримували строгий контроль над сексуальною поведінкою, особливо жінок, щоб гарантувати законність нащадків [6].

Зрада жінок: зрада заміжніми жінками в Афінах розглядалася як серйозне правопорушення, що підриває основи сім'ї та держави. Жінки, які були спіймані на зраді, могли бути піддані значним покаранням, включаючи розлучення, втрату майна і прав громадянства. Зрада чоловіків: Чоловіча зрада в Афінах сприймалася по-різному, залежно від об'єкта зради. Зв'язки з незаміжніми жінками або рабами часто ігнорувалися, тоді як сексуальні стосунки з заміжніми або зарученими жінками інших чоловіків вважалися порушенням і каралися [6].

Спартанське суспільство було відоме своєю воєнною культурою і практичним підходом до багатьох аспектів життя, включаючи шлюб та сексуальні відносини. Шлюбні угоди: Спартанці розглядали шлюб як засіб для народження здорових воїнів. Часто чоловіки могли ділитися своїми дружинами з іншими чоловіками, якщо це вважалося корисним для створення фізично сильного потомства. Соціальні норми: У Спарті зрада не мала такого негативного відтінку, як в Афінах. Практичний підхід до сексуальності включав

більшу терпимість до сексуальних стосунків поза шлюбом, особливо якщо вони служили суспільним цілям, таким як покращення воєнних якостей нащадків [7].

В обох містах релігія і культурні цінності сильно впливали на ставлення до подружніх зрад. В Давній Греції боги часто зображувалися як зрадливі та полігамні, що могло впливати на суспільні погляди. Водночас, існували різні філософські школи, які виступали як за стриманість, так і за більшу вільність у сексуальних відносинах. Давній Рим мав досить розвинуте та формалізоване бачення шлюбу та сексуальної поведінки, з чіткими законами і нормами, які регулювали ці аспекти життя. Шлюб вважався важливим інститутом, спрямованим на продовження роду і зміцнення соціальних та політичних зв'язків [6].

Закони про подружню невірність були введені під час правління Августа, який намагався відродити моральні основи Римської республіки через закони Юліїв про прелюбодеяння. Ці закони карали як чоловіків, так і жінок за подружні зради, але з особливо суворим ставленням до зрад жінок.

Зрада жінок: Жінки, винні у зраді, могли бути позбавлені майна, соціальних прав і навіть піддані фізичним покаранням. Їхні родичі або чоловіки мали право вирішувати їхню долю, що могло включати вигнання або навіть страту в крайніх випадках. Зрада чоловіків: Чоловіки також могли бути покарані за зраду, але частіше їхні вчинки каралися лише у випадках, коли вони вступали в стосунки з заміжніми жінками або дівчатами з високостатусних родин. Зрада з низькостатусними жінками або рабіннями часто проходила без значних наслідків [6].

Римське суспільство високо цінувало ідею *pater familias* – глави сім'ї, який мав майже абсолютну владу над своїми родичами. Це впливало на ставлення до шлюбу і вірності, особливо в контексті жіночої поведінки, яка вважалася підконтрольною і регульованою.

Влада чоловіка: Чоловік як глава сім'ї мав значну владу визначати, як карати або прощати подружню невірність, що підкреслювало нерівність у

шлюбних відносинах. Подвійні стандарти: Подружня зрада в Римі характеризувалася вираженими подвійними стандартами. Мужня невірність часто виправдовувалася чи толерувалася, тоді як жіноча зрада могла призвести до суворих покарань і ганьби. Релігія у Давньому Римі також впливала на шлюбні зобов'язання та зради, підкреслюючи важливість родинних обов'язків і богів, які охороняли домашній вогнище і сімейну честь. Приписи і церемонії часто служили для зміцнення шлюбних зв'язків і засудження зрад [6].

Середньовіччя характеризується глибокою релігійністю та суворою моральністю, які сильно впливали на сімейні відносини та суспільне ставлення до подружніх зрад. Цей період був змішаним у плані юридичних та релігійних підходів до невірності. Католицька Церква мала значний вплив на моральні норми та закони, що регулювали шлюб та сексуальну поведінку. Шлюб вважався священним союзом, що мав божественне схвалення, а подружня зрада була великим гріхом. Церква пропагувала ідею нерозривності шлюбу, в той час як розлучення або вступ в нові стосунки під час життя попереднього партнера розглядалися як перелюб [24].

У середньовічних європейських королівствах ставлення до зради могло значно варіюватися, але загалом невірність піддавалася суворому осуду та покаранню. Зраду жінок часто сприймали жорсткіше, ніж чоловічу невірність. Жінки, винні у зраді, могли бути покарані більш суворо, включно з фізичним покаранням, ув'язненням або навіть стратою. Правовий подвійний стандарт: Чоловічу зраду іноді толерували, особливо якщо чоловік належав до вищих верств суспільства. Однак, якщо чоловік був спійманий на зраді з заміжною жінкою, це могло призвести до серйозних конфліктів та навіть дуелей за честь [24].

Середньовічне суспільство підтримувало строгі гендерні ролі, і це впливало на сприйняття зради. Честь сім'ї часто асоціювалася з жіночою чеснотою, тому збереження чистоти та вірності жінки мало вирішальне значення для репутації всієї родини. У середньовіччі подружня зрада була не просто

особистою помилкою або сімейною проблемою, а серйозним порушенням суспільних і релігійних норм, що мало далекосяжні наслідки для всіх залучених сторін. Це відображало більш широке розуміння моралі та етики в середньовічному суспільстві, де особисте було нероздільно зв'язане з публічним і духовним [24].

Період від середньовіччя до Нового часу охоплює значні зміни в суспільних, релігійних та юридичних підходах до подружньої зради. Ці зміни відбувалися на тлі ширших культурних трансформацій, включно з Реформацією, Відродженням та Просвітництвом, кожен з яких вніс свої корективи в розуміння особистих та сімейних відносин. У середньовіччі шлюб розглядався переважно через призму релігії та моралі. Церква надавала велике значення шлюбу як священному інституту, а подружня зрада розглядалася як гріх, який мав серйозні релігійні та соціальні наслідки [24].

З приходом Відродження в Європі поступово змінилися погляди на особистісну свободу та індивідуалізм. В цей період з'являється більше творів літератури, які досліджують особисті стосунки та емоції, включно з зрадою. Однак, це не означало, що зрада ставала більш прийнятною. Навпаки, в багатьох випадках суспільне осудження залишалося сильним, особливо щодо жінок [24].

Реформація знаменувала собою значний розрив у християнстві та вплинула на релігійну доктрину щодо шлюбу та зради. Реформатори, такі як Мартін Лютер, критикували Церкву за корупцію та надмірність і закликали до повернення до біблійних основ етики. Лютер вважав, що шлюб має бути цивільним, а не тільки релігійним інститутом, і що він повинен бути заснований на взаємній повазі та відданості. Він також стверджував, що в деяких випадках розлучення може бути виправданим, особливо у випадку зради [24].

Просвітництво принесло з собою нове розуміння ролі розуму та науки в житті людей. Це було часом, коли почалося переосмислення багатьох традиційних понять, включаючи шлюб і сексуальну мораль. В цей період почали поширюватися ідеї про права жінок і гендерну рівність, що також вплинуло на

ставлення до зради. Зрада почала розглядатися не тільки як моральний або релігійний злочин, а як складна міжособистісна проблема, яка вимагає більш нюансованого підходу [24].

Релігійні та законодавчі норми істотно впливали на ставлення до подружніх зрад протягом історії. Цей вплив можна прослідкувати від давніх цивілізацій до сучасності, де кожен період і культурний контекст демонструють унікальні підходи та зміни в регулюванні особистих відносин [24].

Релігія часто встановлює моральні рамки для своїх послідовників, включаючи правила щодо шлюбу та сексуальної поведінки. Різні релігійні традиції мають свої особливості:

Християнство: в більшості християнських деномінацій шлюб розглядається як священний союз, і зрада вважається гріхом проти божественних заповідей та шлюбної присяги. Вплив християнства на західні законодавчі системи зробив зраду не просто особистим порушенням, а дією, що має соціальні та юридичні наслідки [13].

Іслам: у ісламі шлюб також має велике релігійне значення, а зрада карається дуже суворо. Шаріатське право в деяких країнах передбачає серйозні покарання за адюльтер, включаючи публічне бичування або навіть страту, залежно від обставин та доказової бази [13].

Законодавство кожної країни відображає її культурні, соціальні та релігійні цінності, включаючи ставлення до подружньої невірності:

Стародавній Рим: закони Юліїв про прелюбодеяння були одними з перших спроб законодавчо регулювати особисті відносини, встановлюючи строгі покарання за подружню невірність. Це підкреслює, як держава може використовувати законодавство для впливу на приватне життя громадян [13].

Середньовічна Європа: в багатьох європейських країнах середньовічні закони передбачали жорстокі покарання за зраду, особливо для жінок, часто підкріплені релігійною доктриною. Це було пов'язано з прагненням зберегти соціальний порядок та контролювати спадкоємність [13].

Сучасність: у багатьох сучасних юрисдикціях зрада більше не вважається кримінальним злочином, але вона все ще може впливати на рішення у справах про розлучення, визначення опіки над дітьми та розділ майна.

Зміна законодавчих та релігійних підходів до зради відображає глибші соціальні зміни. Якщо раніше зрада розглядалася як серйозний злочин або гріх, то в сучасних демократичних суспільствах вона стала більше персоналізованою та менш криміналізованою, хоча і продовжує викликати моральне та етичне засудження [13].

Сучасне сприйняття подружніх зрад значно варіюється між різними культурами, відображаючи широкий спектр соціальних, релігійних та правових впливів. Від західних демократій до консервативних традиційних суспільств, ставлення до зради може варіюватись від розуміння та прийняття до категоричного засудження та навіть кримінального переслідування [13].

У багатьох західних країнах, таких як Сполучені Штати та більшість Європейських країн, подружня зрада більше не вважається кримінальним злочином, хоча все ще може мати серйозні особисті та юридичні наслідки, особливо у випадках розлучень. Суспільне ставлення до зради в цих регіонах часто носить відносний характер і залежить від обставин, що призвели до невірності [13].

Сприйняття і толерантність: в західних суспільствах часто існує більша толерантність до зради у порівнянні з іншими культурами, особливо у міських та більш ліберальних середовищах. Зміна партнерів часто сприймається як особистий вибір.

У багатьох традиційних та консервативних культурах, особливо в країнах з сильним релігійним впливом, як наприклад в багатьох ісламських державах та в частинах Африки та Азії, ставлення до зради залишається дуже жорстким.

Юридичні наслідки: в країнах, де шаріат або інші релігійні закони визначають суспільний порядок, подружня зрада може каратися дуже суворо, включаючи корпоративне покарання або навіть страту.

Соціальний осуд: у цих культурах зрада може призвести не лише до законодавчих, але й до серйозних соціальних наслідків, включаючи остракізм, ганьбу та втрату соціального статусу.

У багатьох азійських культурах, як-от Китай та Японія, існує певний рівень амбівалентності щодо подружньої зради. Хоча законодавчо зрада може не каратися так суворо, як в ісламських країнах, суспільний осуд може бути значним.

Роль сім'ї та честі: великий акцент у цих культурах кладеться на сімейні цінності та честь, тому подружня зрада може викликати глибокі сімейні кризи і довготривалі конфлікти.

Зміни у сприйнятті подружніх зрад відображають глибокі культурні, релігійні та соціальні відмінності між різними суспільствами. Ці розбіжності продовжують впливати на законодавчі та особисті реакції на зраду в усьому світі.

1.3. Психологічні та соціологічні аспекти ставлення до подружніх зрад

Подружня зрада є однією з найбільш травматичних подій, яка може відбутися в особистому житті людини, і вона має глибокі психологічні наслідки для обох партнерів у відносинах. Існують значні емоційні реакції, які супроводжують досвід зради, включаючи стрес, тривогу, депресію, відчуття втрати і травму. Однак психологічний вплив може значно відрізнятись залежно від індивідуальних особливостей особистості, культурного тла та підтримки соціальної мережі.

Емоційні наслідки подружньої зради охоплюють широкий спектр глибоких і часто руйнівних відчуттів, які впливають на психологічний стан особи [14]. Ці наслідки можуть змінювати емоційний ландшафт особи, іноді навіть довгостроково. Одним із найбільш безпосередніх емоційних реакцій на подружню зраду є відчуття зради. Це глибоке почуття розчарування та образи виникає, коли один з партнерів порушує очікувані норми вірності та довіри, які є основою їхніх стосунків. Відчуття зради може бути настільки сильним, що воно

порушує основні вірування особи про любов, довіру та міжособистісні відносини загалом.

Гнів є ще однією поширеною реакцією на зраду. Цей гнів може бути спрямований безпосередньо на партнера, який зрадив, а також на третю особу, яка брала участь у зраді. Обурення може виникнути через сприйняття несправедливості та порушення моральних та особистих кордонів. Часто цей гнів супроводжується бажанням помсти або покарання зрадника. Страх та невизначеність часто виникають після виявлення подружньої зради. Особи можуть побоюватися майбутнього своїх стосунків або можливості встановлення нових зв'язків. Невизначеність може посилюватися непевністю щодо того, чи слід продовжувати чи завершувати стосунки, що є особливо складним рішенням, коли врахувати можливі фінансові, сімейні чи соціальні наслідки. Пригніченість є типовою емоційною реакцією на зраду, оскільки особа може відчувати втрату не тільки романтичного партнера, але й частини свого життя та планів на майбутнє. Це може призвести до відчуття порожнечі та втрати сенсу життя. Зниження самооцінки виникає, коли особи починають сумніватися у своїх власних якостях, вважаючи, що зрада сталася через їхні недоліки [14].

Після зради люди часто відчують глибоку самотність, оскільки вони можуть ізолювати себе від інших через сором або бажання приховати свої проблеми в особистому житті. Самотність може бути ускладнена втратою спільного соціального кола, яке часто буває пов'язане з розлученнями або розривом стосунків.

Психологічний стрес та тривога є одними з основних наслідків подружньої зради, оскільки вони значно впливають на емоційний та психологічний стан особи. Ці реакції виникають як відповідь на раптову загрозу основам стосунків та особистій безпеці, що може мати як негайні, так і довготривалі психологічні наслідки. Стрес від подружньої зради ініціюється порушенням емоційної рівноваги та відчуттям загрози соціальному статусу та особистій ідентичності. Центральною точкою є втрата довіри, яка є критичним компонентом міцних

стосунків. Коли ця довіра руйнується, це порушує відчуття передбачуваності та контролю над власним життям, що є каталізатором стресу. Стресові реакції можуть включати почуття напруги, тривожності, занепокоєння, а також фізичні симптоми, такі як серцебиття, підвищений кров'яний тиск або нервовість. Ці реакції є частиною більш широкої стресової відповіді організму, яка включає активацію симпатичної нервової системи та виділення стресових гормонів, таких як адреналін та кортизол. Тривога після зради часто пов'язана з невизначеністю щодо майбутнього стосунків і власного місця у соціальному світі. Ця тривога може бути зумовлена страхом перед самотністю, можливістю не знайти нових або кращих відносин, а також страхом перед громадським осудом або втратою репутації [14].

Крім того, тривога може проявлятися через страх повторної зради, що може заважати повному відновленню довіри навіть у випадку реконструкції стосунків. Людина може відчувати тривожні передчуття або гіпервігілантність (підвищену пильність) щодо поведінки свого партнера, що призводить до додаткового емоційного виснаження.

Соціологічне вивчення подружньої зради дозволяє глибше зрозуміти, як гендерні особливості та соціально-економічні умови впливають на ставлення та поведінку людей у контексті невірності. Ці аспекти допомагають виявити, як різні суспільні групи сприймають зраду та які фактори можуть сприяти або запобігати їй.

Гендерні розбіжності в сприйнятті та відповідях на подружню зраду є значними та часто обговорюються у соціологічних дослідженнях. Чоловіки та жінки можуть інтерпретувати та реагувати на зраду по-різному через культурно і соціально сконструйовані ролі та очікування. Типово, чоловіки більше схильні до переживань через сексуальну невірність, оскільки традиційні уявлення про маскуліність часто пов'язують чоловічу самооцінку з сексуальною власністю та домінуванням. Натомість, жінки частіше виявляють сильнішу емоційну реакцію

на емоційну невірність своїх партнерів, що може бути пов'язано з вищою цінністю, яку жінки приписують емоційним зв'язкам та відносинам [14].

Соціально-економічний статус також має значний вплив на ставлення до подружньої зради. Дослідження показують, що люди з нижчим соціально-економічним статусом можуть мати більшу ймовірність стикатися з подружньою зрадою. Це може бути обумовлено низкою факторів, включаючи економічні труднощі, які вносять додатковий стрес у стосунки та можуть сприяти конфліктам та віддаленню між партнерами [14].

Крім того, доступ до освіти та інформації також впливає на ставлення до зради. Освічені люди можуть мати ширший доступ до ресурсів для вирішення конфліктів у відносинах, а також вони можуть бути більш скептичні щодо традиційних норм і очікувань, що впливає на їхнє сприйняття та реакції на невірність.

Соціальний контекст, включаючи культурні норми та цінності, значно впливає на сприйняття подружньої зради. У суспільствах, де підтримуються традиційні погляди на шлюб та вірність, зрада може сприйматися як більш тяжкий моральний та соціальний трансгрес. В той же час, у більш ліберальних суспільствах може існувати більша толерантність до різних форм відносин та менш жорсткі відповіді на зраду [14].

Теорія соціального обміну виходить із припущення, що відносини можуть бути аналізовані через призму обміну вигодами та втратами між партнерами. В цьому контексті, індивіди прагнуть максимізувати свої вигоди та мінімізувати втрати, що може призвести до зради, якщо вигоди зради переважають можливі негативні наслідки. Це включає емоційні, соціальні, сексуальні та економічні аспекти, які можуть вплинути на рішення про зраду [14].

Вигоди зради можуть включати новий сексуальний досвід, емоційне задоволення, підвищення самооцінки, або навіть стратегічні вигоди, такі як встановлення корисних зв'язків.

Витрати зради включають ризик втрати поточних стосунків, можливість соціального осуду, втрату довіри та емоційну травму для партнера.

Теорія прийняття рішень у контексті подружньої зради досліджує, як індивіди вибирають між альтернативними варіантами дій на основі оцінки наслідків. Ця теорія враховує, що люди роблять вибір не тільки на основі логіки чи раціонального аналізу, але й під впливом емоцій, соціальних та особистісних чинників [14].

Раціоналізація зради може відбуватися через самообман або помилкові уявлення про реальність стосунків.

Емоційний стан в момент прийняття рішення (наприклад, гнів, фрустрація або почуття відокремленості) може спотворювати оцінку наслідків і підштовхувати до зради як способу емоційного виходу.

Інтеграція теорії соціального обміну та теорії прийняття рішень дозволяє глибше зрозуміти динаміку подружньої зради, оскільки обидві теорії підкреслюють різні, але взаємодоповнюючі аспекти рішення про зраду. Вони вказують на складність людської психіки та соціальних взаємодій, де емоційні та раціональні чинники переплітаються, формуючи поведінку, яка часто здається контрінтуїтивною або непослідовною [14].

Суспільні норми та цінності грають визначальну роль у формуванні ставлення до подружньої зради. Ці культурні параметри впливають на розуміння того, що вважається прийнятним чи неприйнятним в межах романтичних відносин, а також моделюють очікування та поведінку осіб в контексті вірності та зради [5].

Культурні цінності, такі як віра у святість шлюбу, цінність родини, а також ставлення до статевих ролей та моральності, суттєво впливають на сприйняття зради. У суспільствах, де традиційні цінності домінують, зрада може сприйматися як серйозне порушення моральних та соціальних норм, що призводить до значних соціальних та індивідуальних наслідків для обох

партнерів. Наприклад, у багатьох релігійних або консервативних культурах зрада може викликати не тільки особистий, але й соціальний осуд [5].

Суспільні норми встановлюють "невидимі правила", якими керуються люди в своїх повсякденних взаємодіях та виборах. Вони визначають очікування поведінки у відносинах та реакції на відхилення від норми. В культурах, де зрада вважається табу, особи, які вчинили невірність, можуть стикатися з відчуттям ганьби та вини, яке накладається соціумом. Такий соціальний дискурс не тільки підтримує певні стандарти поведінки, але й може впливати на внутрішнє відчуття себе, що впливає на самооцінку та особистісну інтеграцію [5].

Глобалізація та культурний обмін також суттєво впливають на зміни суспільних норм і цінностей щодо подружньої зради. Через збільшення доступності інформації та більшу взаємодію між різними культурами, традиційні уявлення можуть бути поставлені під сумнів або реформовані. Молодші покоління, які виховуються в більш глобалізованому середовищі, можуть мати відмінні від батьківських погляди на шлюб, вірність і особистісну свободу [12].

Суспільні норми і цінності не тільки формують загальні стандарти поведінки, але й впливають на індивідуальні ставлення до зради. Люди вибудовують свої думки та дії залежно від того, як вони інтерпретують і адаптують ці культурні норми в особистому контексті. В результаті, ставлення до зради може варіюватися значно, навіть серед осіб, які належать до однієї культурної групи [12].

Зрозуміння цих впливів є ключовим для роботи психологів і соціальних працівників, які прагнуть допомогти клієнтам адаптуватися або вирішувати питання, пов'язані з подружньою зрадою. Врахування культурного контексту та суспільних очікувань дозволяє розробляти більш ефективні стратегії лікування та підтримки, орієнтовані на конкретні потреби та умови життя клієнтів.

Висновки до I розділу

У Розділі I були розглянуті теоретичні аспекти ставлення до подружньої зради, які дозволили глибше зрозуміти це явище у його багатогранності. Через аналіз поняття зради, історичних аспектів, психологічних та соціологічних факторів, цей розділ надає комплексний погляд на різні фактори, що формують ставлення до зради в сучасному суспільстві.

Поняття подружньої зради було досліджено через визначення та класифікацію її форм, включаючи розуміння різних причин та мотивів зради. З'ясовано, що зрада є не лише актом невірності, а й складним соціальним та психологічним феноменом, який впливає на всі аспекти відносин.

Історичний аспект дозволив побачити, як ставлення до зради змінювалося від давніх цивілізацій до сучасності, і як релігійні та культурні уявлення впливали на норми поведінки. Це розуміння підкреслює, що культурні та історичні контексти суттєво формують перцепції зради.

Психологічний вплив зради проявляється в емоційних та ментальних реакціях осіб, які зіткнулися з невірністю. Розгляд впливу на особистість, стрес, тривогу, депресію та травму показує, наскільки глибокими можуть бути наслідки зради.

Соціологічні аспекти виявляють вплив гендерних відмінностей та соціально-економічних факторів на сприйняття та досвід зради. Гендерні розбіжності в реакціях на зраду і вплив соціального статусу та освіти на поведінку в романтичних стосунках відіграють ключову роль у формуванні ставлення до невірності.

Теорії соціального обміну та прийняття рішень пояснюють, чому люди можуть зраджувати, розглядаючи рішення про зраду через призму вигод і витрат. Це підходи демонструють, що зрада часто є результатом складних внутрішніх та зовнішніх мотивацій.

Вплив суспільних норм і цінностей ілюструє, як культурні умови і зміни у глобалізованому світі впливають на індивідуальні та колективні уявлення про

зраду. Ці аспекти важливі для розуміння механізмів, що лежать в основі ставлення до зради та її соціальної прийнятності.

Цей розділ підкреслює комплексність питання подружньої зради, залучаючи різні дисципліни для глибшого аналізу цього феномену. Розуміння теоретичних аспектів зради є важливим кроком для дальшого дослідження її впливу на індивідів та суспільство.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД У СУЧАСНІЙ МОЛОДІ

2.1. Фактори, що впливають на ставлення до подружніх зрад

Значну роль у формуванні ставлення до подружньої невірності відіграє культурно-історичний контекст. У цьому підрозділі розглядається вплив суспільних норм і цінностей, а також зміни у ставленні, спричинені глобалізацією.

Протягом історії суспільні норми та цінності значною мірою впливали на те, як люди сприймають подружню невірність. У традиційних суспільствах шлюб часто розглядається як священний інститут, і будь-яке порушення вірності зустрічається з суворим осудом. Ступінь соціального остракізму або прийняття невірності може значно відрізнятись залежно від культури та епохи. У багатьох західних культурах вплив християнства історично сформував ставлення до шлюбу та вірності, при цьому невірність розглядається як гріх проти релігійних вчень. Навпаки, деякі незахідні культури, наприклад певні регіони Африки та Близького Сходу, можуть мати різне ставлення до невірності, сформоване їхніми унікальними культурними та релігійними переконаннями. Наприклад, полігамія прийнята в деяких мусульманських громадах, змінюючи контекст подружньої вірності [4].

Ці суспільні норми продовжують розвиватися з часом. У 20-му та 21-му століттях відбувся поступовий зсув до більш ліберальних поглядів на стосунки та сексуальність, а такі рухи, як фемінізм і сексуальне звільнення, кинули виклик традиційним нормам. Це призвело до більш тонкого розуміння подружньої вірності та невірності, враховуючи такі фактори, як індивідуальний вибір і динаміка відносин.

Глобалізація принесла значні зміни в тому, як суспільства сприймають подружню невірність. Із збільшенням культурного обміну та взаємозв'язку ідеї та цінності, що оточують стосунки та вірність, перетнули національні та

культурні кордони. Це призвело до змішування поглядів і більш різноманітного спектру точок зору.

Зокрема, розвиток Інтернету та соціальних медіа дозволив швидко поширювати інформацію, включаючи дискусії про подружню вірність і невірність. Люди з різним культурним середовищем зараз стикаються з різними точками зору, що призводить до потенційних змін у ставленні. Наприклад, дискусії навколо відкритих стосунків і поліаморії набрали обертів у всьому світі, кидаючи виклик традиційним уявленням про моногамію та вірність. Крім того, глобалізація призвела до збільшення мультикультурних шлюбів, які можуть об'єднати різні погляди на подружню вірність. Ці стосунки можуть зіткнутися з унікальними труднощами в орієнтуванні на культурні відмінності, включаючи ставлення до невірності [7].

Однак глобалізація також викликала негативну реакцію в деяких регіонах, коли громади наголошують на традиційних цінностях у відповідь на сприйману культурну ерозію. Це може призвести до суворішого ставлення до подружньої невірності в певних областях, підкреслюючи складний зв'язок між культурним обміном і суспільними нормами.

Культурно-історичний контекст має вирішальне значення у формуванні ставлення до подружньої невірності. Суспільні норми та цінності з часом еволюціонували під впливом таких рухів, як фемінізм і сексуальне звільнення, тоді як глобалізація спричинила як змішування поглядів, так і відродження традиційних цінностей у деяких областях. Розуміння цих факторів дає цінне розуміння складності сучасних стосунків і ставлення до невірності.

Економічний статус та становище відіграє вирішальну роль у формуванні ставлення до подружніх зрад, впливаючи на можливості, очікування та поведінку людей у сфері особистих відносин. [7].

Але й фінансова незалежність збільшує можливості для зради, а також надає більшу впевненість у можливості залишити незадовільні стосунки без значних економічних наслідків. Особи з доступом до власних фінансових

ресурсів відчувають менше обмежень у своїх виборах щодо особистих відносин. З іншого боку, в умовах економічної нестабільності або бідності, стрес через фінансові труднощі може спричинити зростання сімейних напружень, що може вести до зрад [8].

Економічний тиск може обмежувати можливості для розлучення, вносячи додаткову напругу у відносини. Вищий соціально-економічний статус зазвичай пов'язаний з певними очікуваннями щодо поведінки та особистісних відносин, де у багатших верствах суспільства може спостерігатися більш ліберальне ставлення до зради, особливо коли це не загрожує основним сімейним та фінансовим інтересам. Збільшення економічного статусу зазвичай збільшує доступ до альтернативних варіантів відносин, включаючи можливості для зради через подорожі, соціальні заходи та інші контексти, де можливі романтичні або сексуальні зустрічі поза шлюбом. Низький економічний статус може спричинити відчуття застрягання у відносинах, де фінансова залежність від партнера перешкоджає можливостям розлучення навіть у випадках зради, що спонукає деяких до пошуку втіхи поза шлюбом як способу втечі від сімейних проблем або як засіб самоствердження та пошуку особистісної свободи.

Безробіття та бідність є значущими соціально-економічними чинниками, які впливають на міжособистісні відносини та сімейну динаміку, включаючи ставлення до подружніх зрад. Аналіз впливу цих факторів дозволяє глибше зрозуміти соціальні процеси, що формують поведінкові моделі в сучасному суспільстві, особливо під час воєнного стану. Безробіття часто призводить до зниження самооцінки та відчуття власної значущості серед чоловіків і жінок, що може спонукати їх шукати засоби для психологічної компенсації в позашлюбних стосунках. З іншого боку, фінансовий тиск, який супроводжує бідність, може змушувати осіб залишатися в незадовільних або деструктивних відносинах через економічну залежність, що також може спричинити зради як спосіб психологічного втечі або пошуку соціальної підтримки [8].

Соціально-економічна дестабілізація в контексті воєнного стану може посилити вплив цих чинників. Військові конфлікти часто призводять до зростання безробіття та бідності, що у свою чергу може підвищити ризик зради в сім'ях. Водночас відсутність стабільності та передбачуваності в житті може спонукати осіб до пошуку емоційної підтримки поза межами первинних відносин. З іншої сторони, підтримка в спільноті та доступ до соціальних ресурсів можуть пом'якшувати негативний вплив бідності та безробіття на сімейні стосунки. Ефективні соціальні програми та ініціативи, спрямовані на підтримку безробітних або малозабезпечених сімей, можуть зменшити рівень стресу та агресії, підвищуючи загальну задоволеність шлюбом і знижуючи імовірність зрад [11].

Освітній рівень та доступ до інформації також значно впливають на ставлення до подружніх зрад, формуючи розуміння та толерантність особистостей до цього явища. Дослідження показують, що збільшення освітнього рівня та кращий доступ до різноманітної інформації можуть сприяти більшій відкритості та толерантності у питаннях, що стосуються особистісних і сімейних відносин. Високий рівень освіти часто корелює з розвиненим критичним мисленням та здатністю аналізувати та інтерпретувати соціальні явища, у тому числі в контексті міжособистісних стосунків. Освічені люди можуть мати складніше розуміння причин і наслідків подружніх зрад, враховуючи не лише моральні та етичні аспекти, але й психологічні, соціальні та емоційні фактори, які можуть впливати на відносини [11].

Доступ до широкого спектру інформації через Інтернет, освітні програми та медіа також змінює ставлення молоді до зрад. Відкритість світових культур і суспільств через глобалізацію надає можливість порівнювати різні підходи та реакції на подружню невірність, вчить толерантності та розумінню різноманітності ставлень і поведінки в різних культурах.

Так, в суспільствах, де традиційно домінує високий рівень освіти та доступу до інформації, може спостерігатися більш ліберальне ставлення до

зради, яке не завжди розглядається як категорично негативне явище. Натомість, в інших культурних контекстах, де освітні можливості обмежені та інформаційний простір контрольований, більш консервативні погляди на подружню вірність залишаються незмінними [15].

Роль медіа в сучасному світі не може бути недооцінена, особливо коли мова йде про формування ставлення до таких складних та чутливих питань, як подружні зради. Медіа виступають не просто як джерело інформації, але й як могутній агент соціалізації, що впливає на формування цінностей, норм і очікувань у суспільстві. Цей аспект особливо актуалізується в умовах воєнного стану, де звичайний порядок життя порушений, а звичні моральні орієнтири можуть бути поставлені під сумнів. Медіа активно використовують різні наративи та образи, які можуть або засуджувати, або ж, навпаки, романтизувати подружні зради. Зображення зрад в кіно, телевізійних шоу та літературі часто несуть в собі певне послання, яке може варіюватися від культурної осуди до зображення зради як засобу самореалізації чи виходу з токсичних відносин. Таке подання може впливати на суспільні настрої, особливо серед молоді, яка є особливо чутливою до медійного контенту [15].

Вплив соціальних мереж та інших онлайн платформ, де користувачі можуть не тільки споживати, але й активно обговорювати різноманітні теми, включно з подружніми зрадами, заслуговує особливої уваги. Ці платформи створюють простір для відкритого діалогу, де молоді люди можуть висловлювати свої думки та обговорювати особисті досвіди, що, в свою чергу, може вести до зміни ставлення до зради, зменшення стигми або формування нових норм.

Однак, існує й ризик поширення неперевіреної інформації та упереджених поглядів через медіа, що може призвести до деформації уявлень про зраду. Медіалітературність стає ключовою умовою для критичного сприйняття медійного контенту, дозволяючи молоді розрізняти реальність від фікції та формувати власне обґрунтоване ставлення до подружніх зрад.

В контексті воєнного стану, коли традиційні засоби комунікації можуть бути порушені, роль медіа у формуванні суспільних уявлень та ставлень до особистісних і сімейних відносин стає ще більш значущою. Медіа не лише відіграють роль інформаторів, але й стають каналом підтримки, виховання толерантності та розуміння в умовах кризи, що особливо важливо для молоді, яка прагне знайти орієнтири в швидко змінному світі.

2.2. Тенденції у ставленні до подружніх зрад серед молоді

Аналізуючи тенденції у ставленні до подружніх зрад серед молоді, особливо важливо звернути увагу на зміни, які відбулися протягом останніх десятиліть. Вивчення цих змін дозволяє краще зрозуміти як соціальні, так і культурні фактори, які формують ставлення до зради в різних поколіннях.

Ставлення колишніх поколінь до подружніх зрад відображало значно більш консервативні погляди, які були глибоко вкорінені в традиційні суспільні, релігійні та культурні норми. Виховання в більш строгих та конформістських умовах, з яскраво вираженим впливом релігії та традиційних цінностей, сформувало у представників старших поколінь чітке розуміння подружньої зради як неприпустимої поведінки. Релігія історично мала великий вплив на моральні орієнтири суспільства, включаючи ставлення до шлюбу та вірності. У багатьох релігійних традиціях зрада розглядалася як великий гріх проти божественних заповідей та сімейних цінностей. Наприклад, у християнстві, ісламі та юдаїзмі, вірність у шлюбі вважається фундаментальним принципом, який підтримує сімейну гармонію та соціальну стабільність [17].

Культурні традиції також грали важливу роль у формуванні ставлення до зрад. У багатьох культурах, де шанування старших та збереження сімейних зв'язків мають особливе значення, зрада може розглядатися як акт, що руйнує сімейну єдність та спадковість. В таких суспільствах стигма, пов'язана з подружньою невірністю, може мати глибокі соціальні наслідки, включаючи соціальне вигнання та інші серйозні репутаційні ризики.

Соціальна структура і норми поведінки, які існували в минулому, часто обмежували особисту свободу, особливо для жінок, тим самим утримуючи строгі рамки вірності в шлюбі. За порушення цих норм передбачалась не тільки моральна осуда, але й суспільне засудження, що у багатьох випадках підтримувалося законодавчими заходами. Цікаво, що зі зміною поколінь і з приходом нових, більш відкритих підходів до особистісної свободи та індивідуальних прав, ставлення до подружньої зради також зазнало змін. Молоді покоління, виховані у більш ліберальному середовищі та з вищим рівнем доступу до глобалізованої інформації, часто мають менш суворі погляди на подружні зради, вважаючи їх більш особистісним вибором, ніж питанням моралі або стабільності суспільства [19].

Покоління кінця 20 століття виростало в епоху значних соціальних та технологічних змін, які вплинули на їхнє ставлення до багатьох аспектів життя, включаючи подружні зради. Цей період, який охоплює останні десятиліття холодної війни і наступні роки, був часом, коли старі норми та традиції ставали під сумнів через зростаючий вплив глобалізації, поширення мас-медіа та розвиток інтернету.

На кінець 20 століття припадає зростання соціальної відкритості. Лібералізація суспільних норм, поширення феміністичного руху та більша толерантність до різноманітності у стосунках зменшили стигматизацію багатьох видів поведінки, які раніше вважалися неприйнятними. Ці зміни спонукали до більш вільного обговорення особистісних та сексуальних відносин, включаючи питання подружніх зрад. Поява та широке розповсюдження інтернету наприкінці 20 століття створило нові медіапростори для обміну ідеями та досвідом, включаючи теми особистісних стосунків. Це дало молодим людям можливість дізнаватися про різні підходи та переживання інших культур, впливаючи на їх ставлення та сприйняття зради. Онлайн-дискусії та доступ до інформації, що були неможливими в попередні епохи, зробили свою справу [19].

Культурні продукти того часу, такі як кіно, музика та література, часто порушували тему зрад, іноді розглядаючи її у контексті особистісного вибору та пошуку щастя, що відображало змінювальні суспільні настрої. Ці зміни в культурному висвітленні подружніх зрад могли впливати на формування менш категоричних суджень серед населення, особливо молоді.

Кінець 20 століття ознаменував собою перехідний період, що відобразився у ставленні до подружніх зрад, демонструючи зміщення від традиційних вартостей до більш індивідуалізованих і відкритих підходів.

Покоління 2000-х років, яке часто називають міленіалами, виросло в умовах глобалізації, цифрових технологій та значної соціальної мобільності. Ці умови кардинально вплинули на формування їхніх ціннісних орієнтирів та ставлення до багатьох аспектів життя, включаючи сімейні відносини та подружні зради. Доступ до інтернету та соціальних мереж став однією з характерних особливостей молоді 2000-х. Це забезпечило міленіалам можливість отримувати інформацію та спілкуватися з людьми з усього світу, розширюючи їхні горизонти та змінюючи ставлення до багатьох речей, включаючи традиційні погляди на шлюб та зраду. Соціальні мережі та засоби масової інформації представляли різноманітні погляди і сценарії, що призвело до більшої толерантності до невірності та розбіжностей у сімейних відносинах [20].

Міленіали схильні до більш відкритих та експериментальних стосунків порівняно з попередніми поколіннями. Зміни у вихованні, які підкреслюють особистісний розвиток та самодостатність, сприяли формуванню думки, що подружні зради не обов'язково мають негативне значення. Для багатьох міленіалів важливіше збереження особистої щастя і добробуту, ніж слідування суспільним очікуванням про недоторканість шлюбу. Покоління 2000-х також вирізняється прагматизмом у підході до стосунків. Завдяки баченню багатьох невдалих шлюбів попередніх поколінь, міленіали ставляться до зради як до потенційної реальності, яка може вимагати практичного вирішення, а не

категоричного осуду. Це включає розгляд відкритих стосунків або навіть амікабельного розлучення як прийнятних варіантів у певних ситуаціях [20].

Сімейні структури покоління 2000-х також відрізняються. Зростання числа розлучень, одиноких батьків та неконвенціональних сімейних устроїв вплинуло на уявлення міленіалів про стійкість традиційних шлюбів і їхню вразливість до зрад. Отже, ставлення покоління 2000-х до подружніх зрад відображає широкі соціальні та культурні зміни, що відбуваються на тлі технологічного прогресу та глобалізації, формуючи новітній підхід до інтерпретації особистісних і сімейних цінностей.

Покоління 2010-х років представляє собою групу молодих людей, чиє ставлення до подружніх зрад може відображати нові тренди та вплив сучасних технологій та медіа. Аналіз цього покоління в контексті ставлення до подружньої зради є ключовим для розуміння динаміки моральних цінностей та соціокультурних змін в сучасному суспільстві. Дослідження зміни ставлення молоді 2010-х років до подружніх зрад виявляють певні ключові тенденції. Перш за все, спостерігається зростання толерантності до альтернативних форм відносин та зниження значущості традиційних моральних цінностей, пов'язаних з вірністю та відданістю у подружньому житті [22].

Це зростання толерантності може бути викликане різноманітними факторами, зокрема, поширенням соціальних мереж та віртуальних спілкувань, де зустрічаються різноманітні погляди на стосунки та вірність. Також важливим фактором є зміна ролі жінок та чоловіків у суспільстві, що може призвести до перегляду традиційних уявлень про подружню зраду та її прийняття. У зв'язку з цим, покоління 2010-х років може бути більш прихильним до розуміння та прийняття різноманітних форм відносин, включаючи ті, які можуть бути сприйняті як непередбачувані чи нестандартні з точки зору традиційних стандартів. Однак важливо відзначити, що ці зміни в ставленні до подружніх зрад можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на міжособистісні відносини та загальний моральний клімат у суспільстві. Таким чином, аналіз

ставлення покоління 2010-х років до подружніх зрад виявляється важливим для розуміння сучасних тенденцій у сфері міжособистісних відносин та формування соціокультурних цінностей.

Віковість є важливим фактором, що впливає на сприйняття та ставлення до подружніх зрад. Порівняння ставлення молодих та старших вікових груп дозволяє виявити різниці у сприйнятті та реакції на це явище. Молодість, як період активного формування особистості, може супроводжуватися більшою відкритістю до нових ідей та досвідів. Молоді люди можуть бути менш прихильними до традиційних моральних норм і більш нахильними до експериментування зі своїм сприйняттям стосунків. У зв'язку з цим, їхнє ставлення до подружніх зрад може бути більш толерантним або менш категоричним, порівняно зі старшими віковими групами [10].

Наприклад, молоді люди можуть більш активно використовувати соціальні мережі та віртуальні спільноти для обміну думками та досвідом щодо подружньої вірності. Це може призвести до більшої розмаїтості поглядів та підходів до цього питання. З іншого боку, старші вікові групи, які вже мають більший життєвий досвід і встановлені цінності, можуть бути більш консервативними у своїх уявленнях про подружню вірність. Вони можуть більше довіряти традиційним моральним нормам і рішуче відхиляти будь-які прояви невірності у подружніх відносинах [10].

Гендерні відмінності у сприйнятті та ставленні до подружніх зрад також є аспектом для розуміння динаміки міжособистісних відносин у сучасному суспільстві. Дослідження показують, що чоловіки та жінки можуть мати відмінні перспективи на цю проблему, що може впливати на їхні реакції та стратегії у подібних ситуаціях, особливо в умовах воєнного стану. Чоловіки та жінки можуть мати різні уявлення про те, що становить зраду в подружніх відносинах. Наприклад, деякі дослідження вказують на те, що чоловіки можуть бути більш схильними реагувати на фізичну невірність партнера, в той час як жінки можуть вважати емоційну зраду більш значущою. Це може відображати різницю у

важливості для чоловіків і жінок різних аспектів відносин, таких як інтимність, емоційна підтримка та вірність [9].

Більш традиційні гендерні ролі також можуть впливати на сприйняття зради. Наприклад, стереотипи про "мужність" можуть впливати на те, як чоловіки сприймають невірність своєї партнерки, може бути пов'язано з відчуттям підтримки та соціального статусу. З іншого боку, жінки можуть переживати більшу емоційну образу, пов'язаний зі зрадою, через сприйняття власної цінності та прив'язаності до партнера. Гендерні аспекти ставлення до зради серед молоді представляють значущий аспект у дослідженні міжособистісних відносин. Розуміння цих відмінностей може допомогти в розробці ефективних психологічних стратегій для підтримки осіб, які переживають подружню зраду, особливо в умовах воєнного стану, коли стрес та емоційна напруга можуть підсилювати відчуття втрати та вразливості [9].

2.3. Вплив воєнного стану на ставлення до подружніх зрад

Україна, знаходячись у воєнному конфлікті з Російською Федерацією, стикається зі складними психологічними умовами, що впливають на сприйняття подружньої зради серед молоді.

Воєнний стан може мати серйозний психологічний вплив на особистісні відносини, зокрема на ставлення до подружніх зрад. Стресові умови, які виникають у зоні військових дій, можуть підсилити емоційну напругу та впливати на якість та стійкість міжособистісних зв'язків.

Перш за все, стресові ситуації, пов'язані з військовим конфліктом, можуть призводити до загострення емоційних реакцій у відносинах між партнерами. Постійна тривога та страх за життя та безпеку можуть створювати атмосферу підвищеної напруги та недовіри, що впливає на сприйняття та реакцію на подружню зраду. Далі, воєнний стан може призвести до фізичного роз'єднання пар, коли один з партнерів змушений залишити свою родину та вирушити на передову. Це може призвести до почуття віддаленості та відчуження між

партнерами, а також до появи інших джерел підтримки та розуміння, що може вплинути на ставлення до подружньої вірності [16].

Крім того, умови воєнного стану можуть змінювати психологічні пріоритети та цінності у відносинах. У ситуації загрози для життя та безпеки партнери можуть зосередитися на інших аспектах відносин, таких як взаємна підтримка та виживання, відмінюючи важливість питань, пов'язаних з вірністю та зрадою.

Тривожність, яка виникає в умовах воєнного конфлікту, може суттєво впливати на сприйняття та реакції на подружню зраду серед молоді. Воєнний стрес та постійна тривога щодо безпеки можуть підштовхнути особистість до стану тривоги та нестабільності, що впливає на її реакцію на подібні ситуації. По-перше, воєнний стан створює надзвичайно стресові умови, які можуть призводити до загострення тривожності у молоді. Постійний страх за власне життя та життя близьких, невизначеність майбутнього та переживання загальної напруги можуть сприяти підвищенню рівня тривоги. Другий важливий аспект - це вплив тривожності на стосунки між партнерами. Високий рівень тривожності може призвести до підвищеної підозри та недовіри між ними. Партнери можуть переживати тривогу щодо вірності один одного, особливо у випадку віддалених відносин, коли комунікація обмежена і важко контролюється. Третій аспект полягає в тому, що тривожність може змінювати спосіб сприйняття та реакції на подружню зраду. Під впливом стресу та тривоги може змінитися спосіб реагування на подібні ситуації, а також оцінка їхньої важливості та наслідків [16].

Вплив воєнного стану на ставлення до подружніх зрад може бути значним, оскільки він модифікує умови та контекст, в якому формуються та розвиваються особистісні відносини. Розуміння цих психологічних механізмів є важливим для розробки ефективних стратегій психологічної підтримки та консультування для підтримки пар, які переживають воєнний стрес та його вплив на їхні стосунки.

Воєнний стан може призвести до значних змін у моральних нормах та цінностях, що може відобразитися на сприйнятті та реакціях на подружню зраду. Під час кризових ситуацій суспільство часто відчуває необхідність адаптувати свої норми та цінності до нових умов, що може впливати на моральні стандарти та прийняття певних поведінкових моделей [24].

По-перше, воєнний стан може спричинити зміну пріоритетів у суспільстві, переносючи акцент з питань етики та моралі на питання виживання та безпеки. У таких умовах, деякі дії, які раніше вважалися неприйнятними або морально недопустимими, можуть стати прийнятними або навіть необхідними для захисту себе та своєї родини. Це може вплинути на сприйняття зради та реакції на неї, особливо якщо один з партнерів вважає свої дії обґрунтованими через кризову ситуацію. Другий аспект полягає в адаптації суспільних норм до кризових умов. Воєнний стан може вплинути на зміну уявлень про те, що вважається прийнятною поведінкою у відносинах. Наприклад, зміна соціальних ролей у зв'язку з відправленням одного з партнерів на фронт може призвести до перегляду моральних норм та допустимості відносин з іншими людьми [24].

Важливо враховувати зміни в моральних нормах під час воєнного стану при дослідженні сприйняття та реакцій на подружню зраду. Розуміння цих змін є ключовим для аналізу динаміки міжособистісних відносин та визначення ефективних стратегій психологічної підтримки та консультування для молоді, яка переживає воєнний стрес та його вплив на їхні стосунки. Суспільне середовище, насичене воєнними конфліктами, змінює уявлення про мораль та соціальні норми. Умови воєнного конфлікту можуть сприяти зсуву у відносини між особистими цінностями та реальною потребою у виживанні, що може зробити питання вірності та відданості менш актуальними у порівнянні з питанням безпеки та стабільності [25].

Крім того, воєнний конфлікт може викликати переоцінку соціальної інтерпретації подій, включаючи сприйняття зради. Загроза, яка створюється війною, може призвести до появи стійкої потреби у відчутті безпеки та

забезпечення власної безпеки та благополуччя, що може змінити спосіб, яким молодь сприймає власні відносини, включаючи ставлення до зради.

Специфіка сприйняття зради серед молоді, яка переживає воєнний конфлікт, пронизана підвищеною тривогою, зміненими соціальними нормами та переоцінкою особистих цінностей. Розуміння цих динамік допомагає не лише в розумінні психологічного стану молоді, а й в розробці ефективних стратегій психологічної підтримки та консультування.

Висновки до II розділу

Було досліджено фактори, які впливають на ставлення до подружніх зрад. Культурно-історичний контекст, соціально-економічні умови та освітній рівень виявилися ключовими визначниками у формуванні цих уявлень. Зміни у ставленні до зрад внаслідок глобалізації, вплив економічного статусу на уявлення про вірність та доступ до інформації свідчать про складність динаміки цього питання.

Також розглянуто тенденції у ставленні до зрад серед молоді. Вікові та гендерні особливості виявилися важливими аспектами, які впливають на сприйняття зради. Результати досліджень показали, що існують різниці у сприйнятті цього явища серед різних вікових та гендерних груп.

Проаналізовано вплив воєнного стану на ставлення до подружніх зрад. Воєнний конфлікт призводить до значного психологічного напруження, стресу та тривоги, що може вплинути на уявлення про стосунки та вірність. Специфіка сприйняття зради серед молоді, яка переживає воєнний конфлікт, підкреслює необхідність подальшого дослідження цього питання в контексті психологічного супроводу воєнних дій.

Отже, аналіз в цьому розділі вказує на складність та мінливість уявлень про подружню зраду у сучасному суспільстві, особливо в умовах воєнного конфлікту. Дослідження цього питання має важливе значення як для розуміння

психологічних аспектів стосунків, так і для розробки ефективних стратегій психологічної підтримки у військових умовах.

РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ПОДРУЖНІХ ЗРАД У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

3.1. Вибірка, опис методів та проведення дослідження

У рамках емпіричного дослідження особливостей ставлення до подружніх зрад серед сучасної молоді було обрано вибірку, яка включає молодих людей віком від 18 до 30 років. Опитування були проведені серед 32 учасників, включаючи 10 чоловіків та 22 жінки різних вікових груп, студентів. Цей віковий діапазон дозволяє охопити як старшу, так і молодшу категорію молоді, що дає можливість аналізувати різноманітність ставлень в залежності від соціально-економічного становища, освіти, культурного бекграунду та інших соціальних чинників.

Для збору даних та аналізу ставлення молоді до подружніх зрад було використано кілька методик. Першою серед них є опитування "Ревнощі в сімейному житті", яке дозволяє оцінити емоційне сприйняття та реакції молодих людей на ситуації, пов'язані з можливою невірністю партнера. Це опитування виявляє не тільки поверхневе ставлення до зради, але й глибинні емоційні конфлікти, страхи та вразливості, що можуть впливати на міжособистісні відносини. Кожне питання опитування розглядає специфічну ситуацію, яка може викликати ревнощі. Наприклад, питання можуть торкатися ситуацій, коли партнер спілкується з особами протилежної статі, приділяє їм більше уваги або демонструє потенційно фліртувальну поведінку. Відповіді варіюються від спокійного сприйняття ситуації до вираження серйозної тривоги чи занепокоєння.

Шкала оцінювання

Питання 1: а-2, б-3, в-1

Питання 2: а-3, б-1, в-2

Питання 3: а-3, б-2, в-1

Питання 4: а-1, б-2, в-3

Питання 5: а-3, б-2, в-1

Питання 6: а-3, б-2, в-1

Питання 7: а-2, б-3, в-1

Питання 8: а-2, б-1, в-3

Питання 9: а-1, б-2, в-3

Питання 10: а-1, б-3, в-2

Питання 11: а-1, б-3, в-2

Питання 12: а-1, б-2, в-3

Інтерпретація результатів

Результати підсумовуються за всіма відповідями, і загальна кількість балів визначає рівень ревнощів:

Від 12 до 20 балів: показує, що особа зовсім не ревнива або її партнер не дає приводу для ревнощів.

Вище 20 балів: свідчить про наявність ревнощів, їх інтенсивність зростає з підвищенням кількості балів.

Ця методика дозволяє не тільки виміряти рівень ревнощів, але й зрозуміти, які саме ситуації є найбільш чутливими для індивіда, що може сприяти подальшій роботі над стосунками або особистісним розвитком у контексті вирішення конфліктів і непорозумінь у парі.

Другий метод, Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості за С.С. Бубнова, використовується для оцінювання основних ціннісних орієнтацій респондентів. Цей метод допомагає зрозуміти, наскільки цінності, такі як вірність, чесність та відповідальність, є пріоритетними для молоді, а також як ці цінності корелюють з їхнім ставленням до подружніх зрад. Кожне з 66 питань методики має формат закритого типу, де респонденту пропонується відповісти "так" або "ні", що відображає його згоду чи незгоду з висловлюванням. Відповіді записуються у бланк відповідей знаками «+» або «-». Ці відповіді пізніше аналізуються для визначення ступеня вираженості кожної цінності.

Після збору даних за допомогою ключа відповідей, кількість позитивних відповідей підраховується для кожного з одинадцяти стовпців цінностей. Ці дані використовуються для побудови графічного профілю особистості, де по вертикалі відмічається кількісна виразність цінностей, а по горизонталі — види цінностей. Це дозволяє візуально оцінити, які цінності є домінуючими для особистості і як вони корелюють між собою.

Цінності, що вивчаються цією методикою, охоплюють широкий спектр аспектів життєдіяльності:

- Приємне проведення часу, відпочинок;
- Високий матеріальний добробут;
- Пошук і насолода прекрасним;
- Допомога і милосердя до інших людей;
- Любов;
- Пізнання нового у світі, природі, людині;
- Високий соціальний статус і управління людьми;
- Пізнання і повага людей та вплив на оточуючих;
- Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві;
- Спілкування;
- Здоров'я.

Інструкція для респондентів. Респондентам рекомендується відповідати швидко, не замислюючись занадто довго над кожним питанням. Підкреслюється, що у відповідях немає "хороших" або "поганих" варіантів – важлива лише чесна думка респондента.

Третій інструмент дослідження – авторська анкета-опитування «Ставлення до подружніх зрад». Ця анкета розроблена автором роботи для детального аналізу особистісних поглядів на зраду, включаючи ситуації, які учасники вважають виправданими для зради, реакції на факт зради та можливі наслідки для стосунків. Ця методика дає можливість вивчати, як різні соціальні, культурні та особистісні фактори впливають на ставлення людей до подружніх зрад. Вона

є важливим інструментом для збору даних, що допомагають зрозуміти динаміку сімейних цінностей та соціальних норм в сучасному суспільстві.

Опитування містить 15 питань, кожне з яких пропонує кілька варіантів відповідей. Респондентам пропонується вибрати один варіант, який найточніше відповідає їхньому особистому досвіду, переконанням або почуттям. Структура питань розроблена таким чином, щоб охопити широкий спектр сценаріїв та ситуацій, що можуть виникати у шлюбних відносинах, від класичних прикладів зради до більш суб'єктивних та морально складних випадків.

Питання в анкеті варіюються від прямих запитань про власні досвіди зради до гіпотетичних ситуацій, які дозволяють оцінити моральну гнучкість респондентів. Наприклад, одне з питань може запитувати: «Як би ви відреагували, якщо б дізналися, що ваш партнер фліртує з кимось іншим в Інтернеті?» з варіантами відповідей від «це б нічого не значило» до «це було б неприпустимо».

Для кожного питання передбачені варіанти відповідей, що відображають різні рівні ставлення до зради, від ліберальних до консервативних. Це дозволяє респондентам висловлювати свої думки без тиску відповідати «правильно» згідно з соціальними нормами. Також передбачено опції «Не знаю» або «Залежить від ситуації», що дає змогу респондентам уникнути конкретної відповіді в разі невизначеності або бажання уточнення ситуації.

Усі зібрані відповіді є конфіденційними і використовуються тільки для цілей цього дослідження. Дані аналізуються анонімно, з метою виявлення загальних тенденцій та кореляцій між різними демографічними групами та їхніми ставленнями до подружніх зрад. Результати дослідження можуть допомогти в формулюванні політик та ініціатив, спрямованих на покращення сімейних відносин і зміцнення соціальних зв'язків.

Сукупність цих методик дозволяє провести комплексний аналіз ставлень до подружніх зрад серед молоді, враховуючи як емоційний аспект, так і більш глибокі ціннісні орієнтації, які формують ці ставлення. Результати такого

дослідження забезпечують наукове підґрунтя для розуміння поточних тенденцій та можливого майбутнього розвитку відносин між партнерами у контексті сучасних соціокультурних змін.

3.2. Результати дослідження та аналіз отриманих даних

В рамках емпіричного дослідження опитувань, які були спрямовані на вивчення різних аспектів реакцій та ставлень респондентів до потенційних та гіпотетичних ситуацій у сімейних відносинах.

Стать учасників: Розподіл за статтю показав перевагу жіночої аудиторії в дослідженні, що може свідчити про вищий інтерес жінок до теми ревнощів або більшу готовність до участі у подібних опитуваннях.

Вікова категорія: Учасники були розподілені рівномірно по трьох вікових групах (18-21, 21-25, 25-30 років), що забезпечує збалансоване представлення молодіжних вікових груп і дозволяє вивчати вікові особливості у ставленні до ревнощів.

За результатами аналізу опитування "Ревнощі в сімейному житті" з урахуванням ключа оцінювання можна визначити загальну картину рівня ревнощів серед учасників. Підраховуємо загальну кількість балів для кожного питання, щоб зрозуміти, які рівні ревнощів є найбільш поширеними. Аналіз за ключем оцінювання:

1. Реакція на телефонні розмови партнера:

- а) Зразу ж запитую, з ким йде розмова. 6 осіб x 2 бали = 12 балів.
- б) Чекаю, поки закінчиться розмова, а потім запитую. 11 осіб x 3 бали = 33 бали.
- в) Продовжую займатися своєю справою. 15 осіб x 1 бал = 15 балів.

2. Ставлення до кохання:

- а) Воно повинне продовжуватись усе життя. 17 осіб x 3 бали = 51 бал.

б) Людина може закохуватись у житті декілька разів. 8 осіб x 1 бал = 8 балів.

в) Було б добре, якби воно продовжувалось усе життя, але це утопія. 7 осіб x 2 бали = 14 балів.

3. Ніч, проведена не вдома:

а) Мені буде неприємно, якщо інша половина використає це. 9 осіб x 3 бали = 27 балів.

б) Я сам(а) запропоную іншій половині розважитись. 9 осіб x 2 бали = 18 балів.

в) Мені не доводилося задумуватись. 14 осіб x 1 бал = 14 балів.

4. Розпечатування кореспонденції:

а) Ні. 22 особи x 1 бал = 22 бали.

б) Тільки якщо це рахунки чи документи. 7 осіб x 2 бали = 14 балів.

в) Завжди, коли є можливість. 2 особи x 3 бали = 6 балів.

5. Думки про минуле партнера:

а) Вас охоплює приємне почуття. 1 особа x 3 бали = 3 бали.

б) Вважаєте за краще не заглиблюватись. 26 осіб x 2 бали = 52 бали.

в) Ніколи про це не задумувались. 5 осіб x 1 бал = 5 балів.

6. Вибір ліжка:

а) Вибираєте те, яке більш широке. 25 осіб x 3 бали = 75 балів.

б) Віддаєте перевагу окремим ліжкам. 4 особи x 2 бали = 8 балів.

в) Віддаєте на вирішення другій половині. 3 особи x 1 бал = 3 бали.

7. Ви застали свою половину в глибоких роздумах:

а) Вам буде приємно, якщо це думки про вас? 7 осіб x 2 бали = 14 балів.

б) Ви хотіли б дізнатись, про що думає ваша половина: раптом її думки зовсім не про вас? 15 осіб x 3 бали = 45 балів.

в) Ви собі цим не забиваєте голову, бо такі речі вас зовсім не хвилюють. 10 осіб x 1 бал = 10 балів.

8. У вас є достатні докази невірності свого чоловіка (дружини):

а) Ви запропонуєте поговорити відверто і розібратись до кінця. 28 осіб x 1 бал = 28 балів.

б) Вирішите помститись тим же способом. 1 особа x 3 бали = 3 бали.

в) Вам здається, що життя розбите, але запропонуєте другій половині все забути і повернутись до сімейного вогнища. 3 особи x 2 бали = 6 балів.

9. З часом ви помічаєте, що ваша половина стає більш чужою для вас:

а) Ви думаєте, що з часом це пройде. 4 особи x 1 бал = 4 бали.

б) Ви намагаєтесь в'яснити для себе - чи це ви є цьому причиною, чи справа в чомусь іншому. 24 особи x 2 бали = 48 балів.

в) Почнете уважно спостерігати за її (його) поведінкою, перевіряєте її (його) пошту, прислухаєтесь до телефонних розмов, можете прослідкувати її (його) на вулиці. 3 особи x 3 бали = 9 балів.

10. Під час товариської вечірки ваша дружина (чоловік) фліртує з іншими:

а) Ви не звертаєте на це ніякої уваги. 5 осіб x 1 бал = 5 балів.

б) Наполягаєте на припиненні цих дурниць. 15 осіб x 3 бали = 45 балів.

в) Не робите з цього драми, але на майбутнє плануєте приділяти своїй дружині (чоловіку) більше уваги. 12 осіб x 2 бали = 24 бали.

11. Вам потрібно бути відсутнім декілька днів:

а) Думка про те, що вам можуть зрадити, не приходить вам в голову. 17 осіб x 1 бал = 17 балів.

б) Ви якомога частіше дзвоните додому, особливо вночі. 5 осіб x 3 бали = 15 балів.

в) Ви себе часто запитуєте, що вона (він) зараз робить? 12 осіб x 2 бали = 24 бали.

12. Як ви реагуєте на сцену ревнощів?:

а) Визнаєте цю ситуацію смішною і недоречною. 16 осіб x 1 бал = 16 балів.

б) Вас це тішить, хоча більше забавляє. 9 осіб x 2 бали = 18 балів.

в) Ситуація вносить суєту, хоча ви в ній відчуваєте себе як риба у воді. 7 осіб x 3 бали = 21 бал.

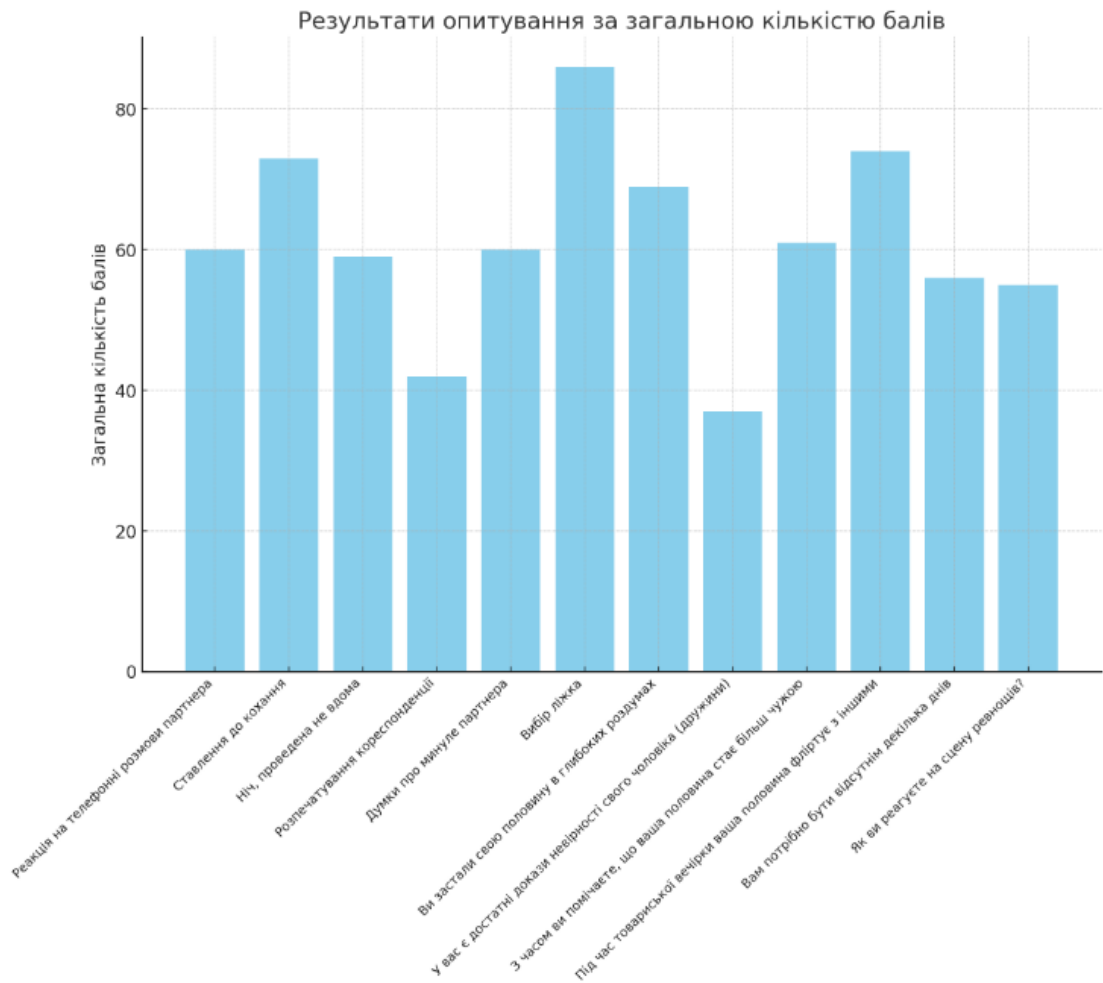

Рис. 3.1. Результати опитування за загальною кількістю балів (знизу – питання, зліва – шкала)

У відповідях респондентів виявляється сильна тенденція до самостійності та поваги до особистого простору партнера. 46,88% досліджених продовжують займатися своїми справами, коли партнер говорить по телефону, і 70,97% не відкривають кореспонденцію, адресовану партнеру. Це вказує на високий рівень довіри та незалежності у стосунках. Більшість (53,12%) вірять, що любов повинна тривати все життя, підтримуючи традиційні погляди на вірність, хоча 25% вважають, що людина може закохуватися кілька разів. На потенційну зраду 87,5% реагують з бажанням відкрито обговорити ситуацію, що свідчить про здоровий підхід до розв'язання конфліктів.

У контексті стосунків 81,25% не звертають увагу на минулі зв'язки партнера, фокусуючись на поточних стосунках. Щодо віддаленості партнера,

77,42% шукають причини в собі або обставинах, а не вибирають контроль чи обмеження, що вказує на взаємну повагу та зрілість у стосунках.

Щодо ревнощів, 50% респондентів вважають сцени ревнощів смішними та недоречними, демонструючи зріле ставлення до таких емоцій. У питаннях, які стосуються фізичного простору, як от вибір ліжка, 78,12% вибирають ширше ліжко, що може вказувати на бажання комфорту та близькості з партнером.

Жінки зазвичай не схильні зосереджуватися на минулому своїх партнерів і часто не ставлять питання одразу, коли їхній партнер розмовляє по телефону, а чекають до кінця розмови або ігнорують її. Це може свідчити про високий рівень довіри або байдужості до безпосередніх підозр. Водночас чоловіки показують більшу різноманітність у своїх реакціях, деякі з них більш допитливі або мають більшу нестабільність у плані довіри до партнера.

Що стосується поглядів на кохання, жінки мають сильніші переконання про те, що кохання має тривати все життя, в той час як чоловіки частіше вважають, що людина може закохуватись декілька разів протягом життя, що може свідчити про більш прагматичний або сучасний підхід до стосунків.

Обидві статі мають схильність уникати розгляду минулих стосунків своїх партнерів, що підкреслює спільний підхід до акцентування на сучасних відносинах. В цілому, дані свідчать про те, що хоча обидві статі виявляють довіру та перевагу стабільних відносин, нюанси в їхньому ставленні до ревнощів, довіри та кохання відображають специфічні для статі уявлення та поведінку щодо відносин та невірності.

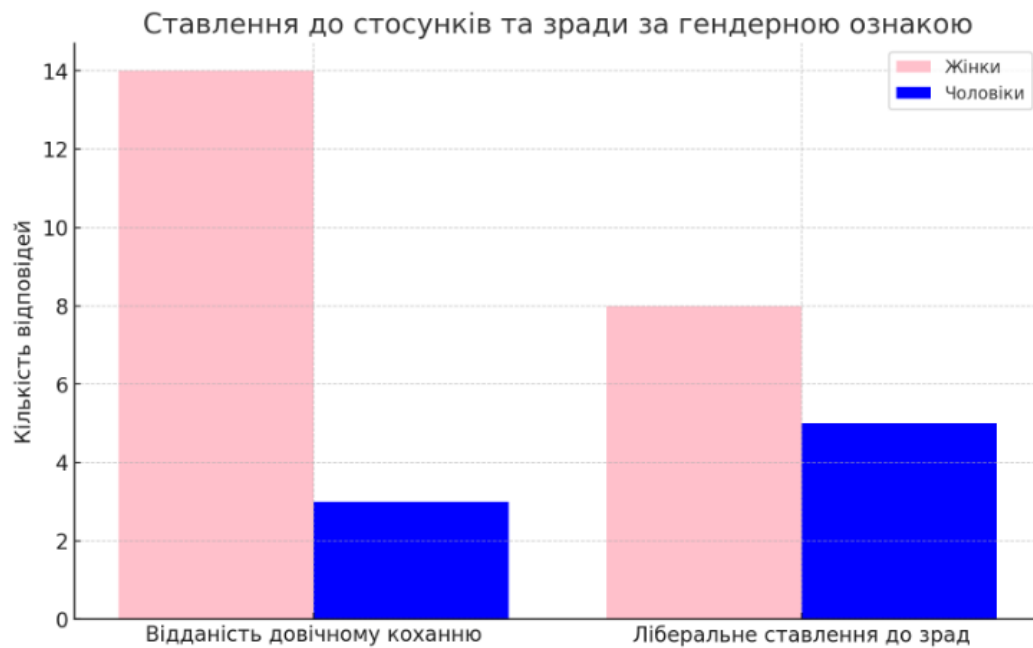

Рис. 3.2. Ставлення до стосунків та зради за гендерною ознакою

Наступним ми будемо аналізувати опитування Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості С.С. Бубнова.

Номер питання										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
Сума										
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI

Рис. 3.3. Ключ до підрахунку результатів опитування

Зараз ми будемо аналізувати відповіді на 66 питань відповідно до ключа, розбиваючи їх на одинадцять стовпчиків цінностей. Кожна група питань відповідає певній цінності:

Приємне проведення часу, відпочинку;

Високий матеріальний добробут;

Пошук і насолода прекрасним;
 Допомога і милосердя до інших людей;
 Любов;
 Пізнання нового у світі, природі, людині;
 Високий соціальний статус і управління людьми;
 Пізнання і повага людей та вплив на оточуючих;
 Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві;
 Спілкування;
 Здоров'я.

Для аналізу цих даних ми підрахуємо кількість позитивних відповідей у кожній з цих категорій за допомогою наданих відповідей та згрупуємо результати, створивши графічний профіль цінностей респондентів.

Таблиця 3.1.

Розшифрування відповідей Діагностики С.С. Бубнова

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
132	83	84	129	101	55	70	97	66	157	186

Приємне проведення часу, відпочинку: Результат – 132 бали. Ця цінність може вказувати на важливість для особистості відпочинку, розваг та задоволення від часу, проведеного відпочинку.

Високий матеріальний добробут: Результат – 83 бали. Ця цінність свідчить про те, наскільки важливим для особистості є матеріальний благополуччя та успіх у фінансових справах.

Пошук і насолода прекрасним: Результат – 84 бали. Ця цінність може вказувати на те, наскільки важливим для особистості є пошук гармонії, краси та естетичного задоволення в житті.

Допомога і милосердя до інших людей: Результат – 129 балів. Ця цінність свідчить про важливість для особистості допомоги, співчуття та милосердя до інших людей.

Любов: Результат – 101 бал. Ця цінність вказує на важливість для особистості близьких взаємин, любові та підтримки від рідних та друзів.

Пізнання нового у світі, природі, людині: Результат – 55 балів. Ця цінність може вказувати на бажання особистості пізнавати нове, розвиватися та розширювати свій кругозір.

Високий соціальний статус і управління людьми: Результат – 70 балів. Ця цінність може вказувати на бажання особистості досягти визнання, влади та статусу в суспільстві.

Пізнання і повага людей та вплив на оточуючих: Результат – 97 балів. Ця цінність може вказувати на важливість для особистості взаєморозуміння, поваги та впливу на інших людей.

Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві: Результат – 66 балів. Ця цінність вказує на важливість для особистості активної участі у громадському житті та бажання сприяти позитивним змінам у суспільстві.

Спілкування: Результат – 157 балів. Ця цінність може вказувати на важливість для особистості комунікації, взаємодії та спілкування з іншими людьми.

Здоров'я: Результат – 186 балів . Ця цінність вказує на важливість для особистості здорового способу життя та догляду за власним здоров'ям.

Дослідження показує, які цінності мають найбільше значення для респондентів. За допомогою методики "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості", вдалося ідентифікувати основні ціннісні орієнтації та їх виразність у досліджуваній групі.

За результатами опитування за методикою С.С. Бубнова, приємне проведення часу та відпочинок отримали 132 бали, що свідчить про важливість цієї цінності для респондентів. Високий матеріальний добробут і пошук насолоди прекрасним мають відносно середні показники, 83 та 84 бали відповідно, що вказує на помірну значимість цих цінностей. Допомога і

милосердя до інших людей високо цінуються з результатом у 129 балів, а любов отримала 101 бал, підкреслюючи її значення для багатьох учасників. Пізнання нового має найнижчий рейтинг - лише 55 балів, що свідчить про низький інтерес до відкриттів і нових знань серед респондентів. Високий соціальний статус і управління людьми набрали 70 балів, показуючи невисоку привабливість цих аспектів. Вплив на оточуючих та повага від них отримали 97 балів, соціальна активність - 66 балів, що свідчить про меншу зацікавленість у соціальних змінах. Натомість спілкування виявилось найбільш цінною сферою з 157 балами, а здоров'я з найвищим результатом у 186 балів підкреслює його критичне значення для учасників опитування. Ці дані можуть слугувати основою для розробки цілеспрямованих програм, спрямованих на покращення добробуту та задоволення важливих цінностей респондентів.

Приємне проведення часу та відпочинок: 11,38%

Високий матеріальний добробут: 7,16%

Пошук і насолода прекрасним: 7,24%

Допомога і милосердя до інших людей: 11,12%

Любов: 8,71%

Пізнання нового у світі, природі, людині: 4,74%

Високий соціальний статус і управління людьми: 6,03%

Пізнання і повага людей та вплив на оточуючих: 8,36%

Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві: 5,69%

Спілкування: 13,53%

Здоров'я: 16,03%

Ці значення вказують на те, що найбільшу цінність для респондентів має здоров'я (16,03%), за ним слідує спілкування (13,53%). Найменше цінуються пізнання нового (4,74%). Ці дані можуть бути використані для глибшого розуміння ціннісних орієнтацій сучасної молоді та подальшої розробки відповідних освітніх та соціальних програм. Отже, аналіз результатів опитування «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С.

Бубнова може допомогти краще зрозуміти ціннісні орієнтації досліджуваної групи та розробити програми для підтримки та розвитку цих цінностей.

Останньою методикою, яка допоможе нам в дослідженні, є авторська методика Анкета-опитування «Ставлення до подружніх зрад». Опитування містить 15 питань з кількома варіантами відповідей. Необхідно вибрати варіант, який найкраще відображає думку або почуття з приводу кожного запитання. Кожне питання вимагає однієї відповіді, але деякі питання можуть містити опцію «Не знаю» або «Залежить від ситуації» для тих, хто може відчувати невизначеність або потребу в додатковому контексті.

Результати опитування вказують на те, що більшість учасників виявили негативне ставлення до подружньої зради. Зокрема, 17 осіб дуже негативно, а 9 – просто негативно. Тільки одна особа висловила позитивне ставлення, але таких було дуже мало. Це свідчить про те, що загальна тенденція в опитуванні - це відверте несхвалення зради у подружніх відносинах.

Щодо реакції на зраду, більшість виявила готовність розірвати стосунки, якщо їхній партнер буде невірний. Однак, є деяка кількість людей, які схильні обговорити ситуацію або навіть пробачити партнеру. Це може вказувати на різноманіття у підходах до вирішення таких проблем в парі.

Рівень довіри до партнера виявився переважно високим, що може свідчити про те, що, незважаючи на негативне ставлення до зради, більшість вірять у своїх партнерів. Однак, існують і ті, чий рівень довіри низький або навіть дуже низький.

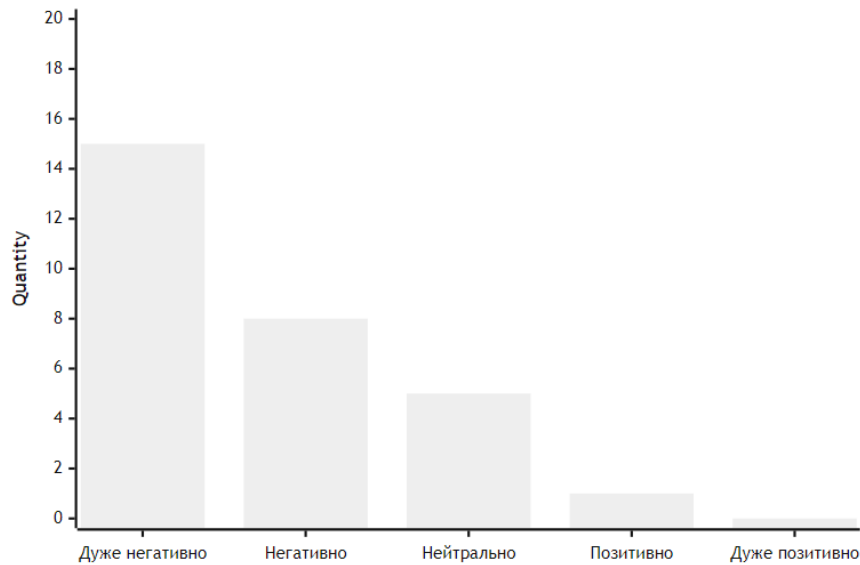

Рис. 3.4. Рівень ставлення до подружніх зрад серед респондентів

У більшості випадків респонденти виявили негативне ставлення до подружньої зради серед своїх друзів або знайомих. Це може вказувати на те, що люди очікують від своїх близьких відносин вірності та довіри.

За результатами опитування, значна частина вважає подружню зраду поширеним явищем у сучасному суспільстві. Це може відображати загальну стабільність сімейних відносин і суспільних цінностей.

На питання про вплив попередніх зрад на теперішні стосунки, більшість відповіли позитивно. Це може свідчити про те, що минулі досвіди можуть вплинути на сприйняття та поведінку у сучасних відносинах.

Щодо розкриття зради партнером, більшість виявили готовність обговорити ситуацію або навіть пробачити. Це може свідчити про відкритість до конструктивного розв'язання проблем у парі.

Нарешті, важливо відзначити, що більшість вважає обговорення меж та очікувань у стосунках з партнером дуже важливим аспектом. Це може вказувати на бажання будувати здорові та взаєморозумілі відносини на основі відкритості та співпраці.

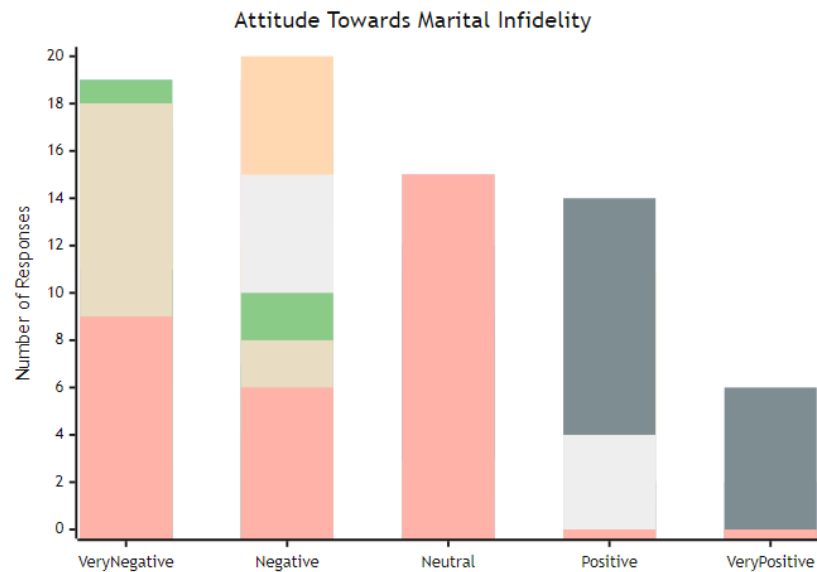

Рис. 3.5. Рівень ставлення до подружніх зрад згідно аналізу всіх питань (шкала зліва – номер респондента, шкала знизу – рівень ставлення до зрад)

Це опитування відображає різноманітність поглядів на подружню зраду та її наслідки. Більшість відповідей свідчить про те, що подружня зрада сприймається як серйозне порушення довіри і може бути причиною для розірвання стосунків, хоча в деяких випадках реакція може бути залежною від конкретної ситуації. Довіра відіграє ключову роль у стосунках, але вона може бути підірвана подібними вчинками.

Також важливо відзначити, що багато людей відчувають певну неухильність у своїх поглядах на подружню зраду, але є і ті, хто вважає, що ситуація може бути більш складною або може залежати від конкретних обставин. Навіть серед тих, хто не схильний до прощення, деякі відчувають, що консультація з фахівцем може бути корисною.

Висновки до III розділу

Загальні висновки з цих досліджень вказують на складність та різноманітність підходів до міжособистісних відносин, відображаючи сукупність культурних, соціальних та особистісних чинників, що впливають на ставлення до ревнощів, цінностей та подружньої невірності.

Зокрема, щодо ревностів у сімейному житті, дослідження виявило, що вони є складним явищем, яке відрізняється залежно від статі. Жінки та чоловіки проявляють відмінності у своїх підходах до довіри, відношення до минулих стосунків та концепцій кохання. При цьому обидві статі мають тенденцію уникати активного обговорення минулих стосунків своїх партнерів, наголошуючи на значенні сучасних відносин.

У другому дослідженні були виявлені основні цінності, які мають велике значення для респондентів, а також їхня виразність. Результати можуть служити основою для розробки програм підтримки та розвитку цих цінностей у співвідношенні з поведінковими та вибірковими орієнтаціями особистості.

Дослідження про ставлення до подружньої невірності показало, що це є важливою проблемою для багатьох, але реакція на неї може значно варіюватися залежно від контексту та індивідуальних уявлень. Довіра виявилася ключовим елементом, а проблеми подружньої невірності можуть вимагати професійної підтримки.

Узагальнюючи, ці дослідження вказують на важливість розуміння та урахування різноманітності уявлень, цінностей та реакцій в контексті міжособистісних відносин для ефективного розвитку програм та практик, спрямованих на підтримку та поліпшення якості сімейного життя та міжособистісних відносин взагалі.

Висновок

Перш за все, виявлено, що воєнний стан суттєво впливає на сприйняття та реакцію молоді на подружню зраду. Він створює стресові умови, які можуть змінювати психологічні реакції та соціальні норми. Це може призводити до підвищеної напруженості у сімейних відносинах та збільшенням випадків подружньої невірності.

Дослідження також показало, що важливим фактором у реакції на подружню зраду залишається культурний контекст та соціальні норми. Погляди молоді на відносини та вірність можуть значно варіюватися залежно від культурних та соціальних чинників.

Досягнення мети дослідження було досягнуто шляхом аналізу психологічних та соціокультурних аспектів ставлення до подружніх зрад у контексті воєнного стану. Це дозволило виявити фактори, що впливають на сприйняття та реакцію молоді на це явище, та вказати напрямки для подальших досліджень та розробки програм психологічної підтримки та попередження подружньої невірності у періоди воєнних конфліктів.

Для досягнення поставлених цілей дослідження використовувалися як теоретичні, так і емпіричні методи. Для вивчення теоретичних аспектів ставлення до подружніх зрад було проведено обширний аналіз наукових праць у галузі психології, соціології та інших суміжних наук. Це дозволило обґрунтувати актуальність теми, визначити основні концепції та підходи до розуміння подружніх зрад, а також сформулювати теоретичну базу для дослідження.

Для опису особливостей ставлення до подружніх зрад у сучасної молоді було проведено збір та аналіз сучасних даних, що охоплювали вплив культурних, соціально-економічних та особистісних факторів на це явище. Це дозволило отримати об'єктивні дані про ставлення молоді до подружніх зрад та виявити основні тенденції в цій сфері.

Для дослідження впливу воєнного стану на ставлення молоді до подружніх зрад було проведено емпіричне дослідження, яке включало опитування та аналіз

відповідей учасників. Це дало змогу виявити зміни у ставленні до подружніх зрад серед молоді, що переживає воєнний стан, та визначити механізми, через які ці зміни відбуваються.

Отримані дані були систематизовані та проаналізовані з метою виявлення тенденцій та формування обґрунтованих висновків. Це дало можливість зробити узагальнення результатів дослідження та сформулювати висновки щодо особливостей ставлення молоді до подружніх зрад в умовах воєнного стану. Загалом, комбінація теоретичних і емпіричних методів дозволила досягти поставлених цілей дослідження та зробити висновки з глибоким розумінням ставлення молоді до подружніх зрад у контексті воєнного стану.

Гіпотеза дослідження про позитивний вплив воєнного стану на зміну ставлення до подружніх зрад у сучасній молоді підтвердилась через емпіричне дослідження та аналіз отриманих даних.

Перш за все, емпіричне дослідження показало, що існує статистично значуща зміна в ставленні молоді до подружніх зрад у період воєнного стану порівняно з мирним часом. Учасники дослідження відзначили зміну у сприйнятті вірності та зради, проявили підвищену чутливість до питань відносин та довіри.

Додатково, аналіз результатів показав, що молодь у воєнний період виявляє відмінності у своїх цінностях та пріоритетах, що може впливати на їхнє ставлення до подружніх зрад. Це вказує на те, що підвищена психологічна та емоційна напруженість, спричинена воєнним станом, може змінювати перцепцію та реакцію молоді на такі події як подружня зрада.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. *Центр Разумкова; керівн. проекту О. Пищуліна; ред. А. Чернова.* Київ. Заповіт, 2016. 244 с.
2. Діденко С. В. Психологія сексуальності : підручник. Київ. Академвидав, 2009. 304 с.
3. Історія психології : від античності до початку ХХ століття : навчальний посібник. Авт.-уклад. О. П. Коханова. НВП «Інтерсервіс», 2016. 235 с.
4. Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї : навчальний посібник. Київ. Главник, 2006. 127 с.
5. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. Київ : Ніка-центр, 2011. 296 с.
6. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування : навчальний посібник. Київ . ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.
7. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодшої сім'ї : монографія. Луцьк. Вежа-Друк, 2018. 235 с.
8. Орбан-Лембрик Л. Е., Лембрик С. П. Шлюбно-сімейні взаємини і стабільність родинного життя. *Збірник наукових праць. Івано-Франківськ.* ВДВ ЦІТ, 2006. Вип. 11. Ч. 1. С. 120-136.
9. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади : монографія. кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Київ. Хай-Тек Прес, 2018. 348 с.
10. Пірен М. І. Соціологія релігії : підручник. Київ. ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 344 с.
11. Помиткіна Л. В., Злагодох В. В., Хімченко Н. С., Погорільська Н. І. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
12. Помиткіна Л. В. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Київ. Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.

13. Психологія сім'ї : навчальний посібник. В. М. Поліщук, Н. М. Ульїна, С. А. Поліщук та ін.; за заг. ред. В. М. Поліщука. 2-ге вид., допов. Суми. Університет. кн., 2009. 282 с.
14. Психологія сім'ї : навчальний посібник. За заг. ред.: В. М. Поліщука. Суми. Університетська книга, 2008. 238 с.
15. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Р. П. Федоренко, К. І. Шкарлатюк. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2012. 200 с.
16. Седих К. В. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Київ. Академвидав, 2015. 192 с.
17. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. Київ. ТОВ «Основа-Принт», 2009. 248 с.
18. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навчальний посібник. Кременчук. ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
19. Ткаченко В. Є. Благополуччя подружніх відносин і його психологічні детермінанти: теоретичний аналіз. *Наука і освіта*. 2010. № 3. С. 113–116.
20. Туринїна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ. ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с.
21. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Р. П. Федоренко ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк. Вежа-Друк, 2015. 362 с. Бібліогр: с. 278-283.
22. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навчальний посібник. Луцьк. Вежа-Друк, 2015. 364 с.
23. https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSclagT67PY-L0Q4y41XNTWwci42LedFNjFSB_hAyDQROIjBuw/viewform
24. https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSekTwcA3u7efbxz48HYTOSFHm7aAVOb7odu_DWUIk2bGpzO5g/viewform

25. <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSemMAa80DJMtIWHTFMP8taGxNVEarfy6X6KyFKP048pNhrR-G/viewform>
26. Buss, D., & Schmitt, D. Sexual Strategies Theory. doi:10.1007/978-3-319-16999-6_1861-1 (2016).
27. Coyle-Shapiro, J. A.-M., & Conway, N. The employment relationship through the lens of social exchange theory. In J. Coyle Shapiro, L. M. Shore, M. S. Taylor, & L. E. Tetrick (Eds.), *The employment relationship: Examining psychological and contextual perspectives*: 5-28. Oxford, UK: Oxford University Press (2004).
28. Gandhi, M. H., & Mukherji, P. *Learning Theories*. University of Missouri; Long Island Jewish Medical Center (2023).